

**OPRACOWANA ZGODNIE
Z ZASADAMI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I AGENDY 21**

Lokalna Strategia Rozwoju *Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania* **„Partnerstwo Sowiogórskie”**

Zaplanowana w perspektywie do 2015 roku

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania
„Partnerstwo Sowiogórskie”

2008

Szanowni Państwo!

Z wielką nadzieją rozpoczęliśmy pracę nad integracją naszego, położonego wśród Gór Sowich, fragmentu Dolnego Śląska. Zaangażowanie wielu naszych mieszkańców, przedsiębiorców, radnych, sołtysów zaowocowało powstaniem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Sowiogórskie, w której możemy razem z sobą współpracować dla dobra nas wszystkich. Dostatecznie długo zastanawialiśmy się, nad jakim działaniami powinniśmy się skupić. Owocem naszych zbiorowych analiz i rozważań jest ten dokument zwany Lokalną Strategią Rozwoju przygotowaną dla obszaru obejmującego Gminy Głuszyca, Nowa Ruda, Stoszowice, Walim. Uznaliśmy, że główne nasze staranie będą koncentrowały się na przedsięwzięciach prowadzących do większej samodzielności naszych partnerów w radzeniu sobie z problemami, wykorzystaniu szans na rozwój naszego regionu, jaki dostaliśmy od natury w postaci zasobów przyrodniczo – krajobrazowych, położenia i dorobku wielu pokoleń tworzących swoistość historyczno – kulturową Gór Sowich. Zasadniczym naszym zamiarem jest poprawie jakości życia mieszkańców na obszarach wiejskich.

Mamy nadzieję, że zainicjowane przez nasze Gminy partnerstwo w dużej mierze przyczyni się do rozwoju regionu. W tym celu konieczne jest zaangażowanie się nas mieszkańców, każdy może coś zrobić dla siebie i swojej „małej ojczyzny”.

Liczymy na poparcie zawartych w tym dokumencie działań, poprzez Wasze osobiste zaangażowanie.

***Burmistrz Miasta i Gminy Głuszyca
Wójt Gminy Nowa Ruda
Wójt Gminy Stoszowice
Wójt Gminy Walim***

Konsultacja i redakcja strategii

Konsultanci prowadzący i moderatorzy:

Andrzej Ruszlewicz
Paweł Antoniewicz
Beata Marcak

Zespół wspierający:

Aleksandra Ignaszak
Tomasz Gromala
Artur Mazurkiewicz
Marek Janikowski

Redakcja i przygotowanie wersji ostatecznej dokumentu:

AR Andrzej Ruszlewicz

tel. 509 029 400 e-mail: andrzej.ruszlewicz@wp.pl

ul. Połabian 52, 52-339 Wrocław

Spis treści**Wstęp.**

Program Leader i Lokalna Strategia Rozwoju (LSR).	4
Zasady pracy nad tworzeniem LSR.	
1. Charakterystyka lokalnej grupy działania (LGD).	7
1.1. Nazwa i status prawny LGD.	
1.2. Opis procesu budowania partnerstwa.	
1.3. Charakterystyka członków LGD i sposób rozszerzania lub zmiany składu.	
1.4. Struktura Rady organu decyzyjnego LGD.	
1.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego.	
1.6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego.	
1.7. Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji.	
2. Opis obszaru objętego LSR.	12
2.1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD.	
2.2. Uwarunkowania przestrzenne, geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe.	
2.3. Ocena społeczno-gospodarcza obszaru.	
2.4. Specyfika obszaru i jego wewnętrzna spójność.	
3. Analiza SWOT.	20
3.1. Analiza.	
3.2. Wnioski z analizy.	
4. Określenie celów ogólnych i szczegółowych.	23
4.1. Wizja.	
4.2. Cele ogólne i szczegółowe.	
4.3. Planowane przedsięwzięcia.	
5. Określenie misji LGD.	31
6. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR.	31
7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR.	32
8. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR.	32
9. Określenie procedur.	34
9.1. Oceny zgodności operacji z LSR.	
9.2. Procedury wyboru operacji przez LGD.	
9.3. procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji.	
9.4. Kryteria oceny zgodność operacji z LSR, kryteria wyboru operacji.	
10. Budżet LSR.	52
11. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR.	57
12. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.	57
13. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej.	58
14. Powiązanie LSR z innymi dokumentami planistycznymi.	59
15. Planowane działania, przedsięwzięcia, operacje w ramach innych programów.	64
16. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.	65
17. Informacja o dołączanych do LSR załącznikach.	65

Wstęp.

Program Leader i Lokalna Strategia Rozwoju (LSR).

Lokalna Strategia Rozwoju (zwana dalej w skrócie LSR lub strategią) realizowana jest w ramach Programu Leader (PROW 2007-2013 oś 4). W Unii Europejskiej program jako inicjatywa wspólnotowa realizowany jest od 1991 r. Zasadniczym celem programu jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz zaangażowanie ich w tworzenie i realizację lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich. W Polsce w latach 2004-2006 Program Leader+ działał jako pilotaż. W latach 2007-2013 przewidziano pełny zakres środków finansowych dla Polski, co oznacza jeszcze większe możliwości wspierania społecznych inicjatyw.

Strategię wdrażać będzie powołane w 2008 Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Sowiogórskie (zwana dalej LGD) działająca na obszarze gmin Nowa Ruda, Walim, Głuszyca, Stoszowice. W swojej strukturze skupia zainteresowanych rozwojem regionu przedstawicieli trzech sektorów: publicznego (samorządy gmin, instytucje), gospodarczego (lokalni przedsiębiorcy, rolnicy), społecznego (lokalne organizacje i aktywne grupy mieszkańców). Działania zapisane z udziałem społeczności lokalnych w strategii będą realizowane do 2015, ale opracowaną ją z myślą o dłuższym okresie wspólnych działań w regionie. Lokalna Grupa Działania będzie starać się o ich sfinansowanie w ramach Programu Leader oś 4 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013.

Podejście typu Leader tworzy siedem zasad, które są podstawą wdrażania programu:

- partnerstwo, czyli Lokalna Grupa Działania, która jest strukturą skupiającą przedstawicieli trzech sektorów;
- podejście terytorialne oznacza udzielanie wsparcia finansowego ze środków Leader określone terytorium (10-150 tys. mieszkańców), który jest spójny pod względem geograficznym, historycznym, kulturowym, gospodarczym;
- oddolne podejście oznacza, że mieszkańcy samodzielnie podejmują decyzję o kierunkach rozwoju danego obszaru i na tej podstawie tworzą Lokalną Strategię Rozwoju (LSR);
- zintegrowane podejście wyraża się poprzez spójność strategii w odniesieniu do terytorium, zasobów, sytuacji społeczno-gospodarczej danego obszaru;
- innowacyjność to poszukiwanie przez społeczność lokalną nowatorskich rozwiązań, pomysłów dotyczących rozwoju obszarów wiejskich, także poprzez twórcze wykorzystanie istniejącego potencjału obszaru;
- lokalne finansowanie i zarządzanie oznacza otrzymywanie środków finansowych przez LGD i podejmowanie decyzji o kierunkach ich wydatkowania przez partnerów;
- współpraca i tworzenie sieci to uczenie się od siebie nawzajem i realizowanie wspólnych projektów przez kilka LGD.

Dzięki tym zasadom program Leader uruchamia rzeczywistą aktywność społeczności lokalnych, zwłaszcza wiejskich. Przejawia się to w realizowaniu przedsięwzięć ważnych dla tych grup mieszkańców.

Fundamentalne zasady pracy nad Lokalną Strategią Rozwoju:

- Realizacja zasad zrównoważonego rozwoju.
- Praca zespołowa zgodnie z zasadami Agendy 21.
- Planowanie strategiczne jako proces dynamiczny podlegający ciągłym zmianom.

Zrównoważony rozwój to taki kierunek rozwoju społecznego i gospodarczego, który w zaspokojeniu potrzeb społeczności lokalnej nie doprowadza do degradacji środowiska przyrodniczego. Praktycznie oznacza harmonijny, zrównoważony rozwój w wymiarze ekologicznym, ekonomicznym i społecznym z pełnym uwzględnieniem ładu

przestrzennego.

W ogólnonarodowym referendum 18 maja 1997 roku przyjęliśmy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie już w art. 5 zapisane jest: "Rzeczpospolita Polska ... zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju". W art. 74, pkt. 1 uznaliśmy, że "Władze Publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom". Zapisy te są konsekwentną realizacją podpisanych przez nasze państwo konwencji i porozumień międzynarodowych. Idea zrównoważonego rozwoju jest bliska założeniom ekorozwoju i wynika z konieczności sprostania wyzwaniom nowego tysiąclecia.

Nasza cywilizacja wymaga nowej filozofii. Po żywiołowym rozwoju przemysłowym, nieograniczonym korzystaniem z zasobów naturalnych, beztróskim zanieczyszczaniu i przekształcaniu środowiska przyrodniczego, przyszedł czas na refleksję i zmianę postaw. Zauważyliśmy, że prawa rządzące światem żywym w równej mierze dotyczą nas, jak i każdej żywej istoty na naszej planecie. Przyjęta przez nas zasada zrównoważonego rozwoju to zgoda na rozwój gospodarczy i społeczny w harmonii z poszanowaniem przyrody. Granicą podejmowanych działań powinno być zagrożenie dla środowiska przyrodniczego. Obszar i środowisko przyrodnicze, w którym teraz żyjemy, za chwilę będzie musiał służyć naszym potomkom.

Podstawowe trzy zasady zrównoważonego rozwoju:

- Równość szans w dostępie do zasobów i odprowadzania zanieczyszczeń - filozofia sprawiedliwości międzypokoleniowej.
- Równość szans pomiędzy człowiekiem i przyrodą. Funkcjonowanie cywilizacji ludzkiej z zachowaniem trwałości podstawowych procesów przyrodniczych wraz z ochroną różnorodności biologicznej.
- Równość szans między tym, co lokalne a ponadlokalne. Potrzeby ogólnospołeczne są zaspokajane na równi z potrzebami lokalnych społeczności.

Dążąc do zrównoważonego rozwoju, powinniśmy uruchomić i kontynuować takie podstawowe procesy jak:

- Ograniczenie zużywania odnawialnych zasobów do granic możliwości ich odtwarzania.
- Ograniczenie zużywania nieodnawialnych zasobów do skali pozwalającej na zastępowanie ich poprzez odpowiednie substytuty.
- Stopniowe eliminowanie substancji niebezpiecznych i toksycznych.
- Utrzymywanie skali emisji zanieczyszczeń i zakłóceń, tak aby nie przekroczyć pojemności asymilacyjnej środowiska.
- Stała ochrona różnorodności biologicznej na poziomie krajobrazu, ekosystemów, gatunków i genów.
- Uspołecznienie procesów podejmowania decyzji na różnych poziomach poczynając od parlamentu, kończąc na samorządach i społecznościach lokalnych.
- Tworzenie warunków dla zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego każdej jednostce.

Szansę na zrównoważony rozwój w regionie zależą między innymi od takich czynników:

- Lokalni liderzy w tym władze samorządowe i organizacje muszą posiadać silną wolę opracowania i wdrożenia planów i strategii zrównoważonego rozwoju.
- Lokalni liderzy są głównymi animatorami rozwoju swoich "małych ojczyzn", na nich spoczywa pobudzenie, organizowanie i realizacja działań zrównoważonego rozwoju.
- Podstawą powodzenia jest wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa.
- Społeczność lokalna musi rozumieć i aktywnie wspierać realizację działań przyjętych w regionalnych i gminnych strategiach zrównoważonego rozwoju.
- Żadne plany, strategie nie mogą być skutecznie realizowane bez aktywnego udziału mieszkańców.

Agenda 21 - dokument określany jako program działań na rzecz zrównoważonego rozwoju w perspektywie XXI wieku ratyfikowanego przez Polskę na Szczycie Ziemi w Rio de Janeiro w 1992r. Agenda 21 uwzględnia globalną, krajową i lokalną (regionalną, gminną) skalę działań w sferze ekologicznej, społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Lokalna Agenda 21 to uspołeczniony, partnerski i dynamiczny proces planowania zmierzający do osiągnięcia celu, jakim jest trwałe i zrównoważone rozwijanie regionu.

Przesłanie Agenda 21 z Rio de Janeiro - myśl globalnie, działaj lokalnie.

Zasady pracy nad tworzeniem LSR.

Prace nad Lokalną Strategią Rozwoju przebiegały zgodnie z wymogami dotyczącymi planowania strategicznego, obejmowały etap diagnozy z analizą mocnych i słabych stron (SWOT), określenie i uzgodnienie wizji i celów rozwoju, wybór przedsięwzięć i oczekiwanych rezultatów, określenie zasad zarządzania i monitoringu.

Proces tworzenia Strategii prowadzony był metodą uspołecznioną z udziałem przedstawicieli samorządów, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, mieszkańców.

Po przeprowadzeniu wnikliwej analizy lokalnych i regionalnych aktorów istotnych z punktu widzenia zasad Lidera, interesów społeczności lokalnych i środowisk opiniotwórczych, wyłoniono osoby do prac nad dokumentem.

Podstawową metodą wykorzystaną do tworzenia Strategii były warsztaty prowadzone w okresie od września 2008 r. do października 2008 r. Uczestnicy pracowali na sesjach plenerowych oraz w grupach roboczych na każdym etapie opracowania Strategii. Warsztaty prowadzone były metodami interaktywnymi, które wymagały aktywnego uczestnictwa i sprzyjały wymianie poglądów i wiedzy pomiędzy uczestnikami procesu. Dzięki wypracowanym podczas warsztatów materiałom, uzgodnieniom uczestników i konsultacji ze społecznością lokalną powstała ostateczna wersja strategii dla Lokalnej Grupy Działania.

Grupa opracowująca Strategie przyjęła niżej wymienione zasady.

- Realizacja zasad zrównoważonego rozwoju (dobro przyszłych pokoleń jest równie ważne jak nasze, dlatego chcemy zachować dla nich miejsce do godnego życia, biorąc pod uwagę to, że dbałość o środowisko naturalne jest warunkiem koniecznym do rozwoju społecznego i gospodarczego).
- Praca zespołowa zgodnie z zasadami Agendy 21 (mieszkańcy sami dla siebie opracowują plany rozwoju, potrzeby lokalne są równie ważne co globalne).
- Planowanie strategiczne jako proces dynamiczny podlegający ciągłym zmianom (na każdym etapie możemy uzupełniać dokument, aby go dobrze dostosować do zmieniającej się rzeczywistości).

Grupa opracowująca strategię podzieliła się na trzy podgrupy tematyczne, pozwalające spojrzeć całościowo na zagadnienia regionu. Podział na grupy uwzględniał trzy obszary zrównoważonego rozwoju:

- ład środowiskowy;
- ład społeczny;
- ład gospodarczy.

Schemat prac nad Lokalną Strategią Rozwoju

Przygotowanie procesu	Spotkania informacyjne, uzgodnienia Wybór zespołu opracowującego strategię Zbieranie i opracowanie dokumentów diagnostycznych	VI-VIII 2008
Opracowanie dokumentu strategii i organizowanie LGD	Warsztaty tworzące strategię, analiza uczestników, analiza SWOT, wizja, cele strategiczne, misja Lokalnej Grupy Działania (LGD), cele ogólne i szczegółowe, przedsięwzięcia, operacje Spotkania informacyjno – konsultacyjne z mieszkańcami Spotkania konsultacyjne z partnerami	IX-X 2008
Zakończenie procesu	Powołanie Stowarzyszenia (LGD) Rejestracja w sądzie	X 2008 - I 2009

Pracując według zasady od ogółu do szczegółu, skupiano się na poszczególnych etapach planowania strategicznego.

W pierwszym etapie przeprowadzono diagnozę zasobów regionu ze szczególnym uwzględnieniem środowiska, społeczeństwa i gospodarki. Korzystano z wielu dostępnych źródeł (GUS, opracowania gmin, Powiatowego Urzędu Pracy, itp.). Grupa dokonała analizę mocnych i słabych stron obszaru oraz szans i zagrożeń. Dzięki temu rozpoznano problemy, jakie trapią region.

W drugim etapie na podstawie diagnozy i analizy SWOT grupa pracowała nad wizją i celami ogólnymi.

Trzeci etap polegał na wyznaczenie przez grupę celów szczegółowych do każdego celu ogólnych. Na tym etapie zastanawiano się również nad hierarchią celów oraz priorytetami biorąc pod uwagę różne aspekty (potrzebę, możliwości finansowe i organizacyjne itp.). Do każdego z celów ogólnych opracowano przedsięwzięcia i określono, w jakich ramach operacji będą realizowane. Identyfikowano partnerów do ich realizacji oraz możliwe inne niż PROW źródła finansowania. Szczególną uwagę zwrócono na przedsięwzięcia, które będą realizowane w latach 2009-2014 w ramach osi 4 PROW (Leader). Przyjęto założenie, że ten okres ma posłużyć do dobrego przygotowania się LGD do następnego okresu działań w ramach inicjatywy Leader (konsolidacja regionu i wzrost aktywności na poziomie regionu, skupienie się wokół promocji regionu i rozwoju usług turystycznych, nabycie umiejętności i przygotowanie niezbędnych analiz, zebranie informacji koniecznych do zaplanowania i realizacji działań na następne lata). Ustalano również zasady zarządzania strategią i monitorowania postępu jej realizacji.

Redagując dokument strategii, przyjęto założenie, że ma być on zrozumiały dla mieszkańców regionu. Zamieszczono wyjaśnienia użytych w tekście terminów i przyjętej metody, tak aby ułatwić zrozumieniu tekstu. Wyjaśnienia wyodrębniono mniejszą czcionką. Czytelnik może je swobodnie pominąć, dzięki temu zawartość dokumentu jest bardziej przejrzysta.

Najważniejsze etapy budowania strategii:

- **Diagnoza** - ocena stanu aktualnego (jakimi zasobami dysponujemy, na jakim jesteśmy etapie rozwoju).
- **Problemy i bariery rozwoju** – ocena przyczyn trudności, jakie obecnie realnie występują w rozwoju.
- **Wizja, misja i cele ogólne i szczegółowe** – określenie, do czego zmierzamy, jakie są nasze oczekiwania oparte na możliwej do przejścia drodze rozwoju i dotychczasowych doświadczeniach.
- **Przedsięwzięcia i operacje** – najważniejsze przedsięwzięcia i aktywność konieczna do przezwyciężenia problemów i dążenia do osiągnięcia założonych celów.

1. Charakterystyka lokalnej grupy działania (LGD).

Lokalna Grupa Działania (w skrócie LGD) jest podmiotem, który jest odpowiedzialny za realizację Lokalnej Strategii Rozwoju (w skrócie LSR). Grupa została utworzona jako efekt wcześniejszej współpracy trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego (ekonomicznego).

1.1. Nazwa i status prawny LGD.

- Nazwa: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Sowiogórskie.
- Status prawny LGD: stowarzyszenie (powstało na podstawie art.15 ustawy z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz.427 oraz z 2008 r. Nr 98, poz.634).
- Stowarzyszenie zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 2009 roku pod numerem KRS

1.2. Opis procesu budowania partnerstwa.

Początki budowania partnerstwa sowiogórskiego sięgają 2005 roku. Wówczas zrodziła się idea zjednoczenia wszystkich, dla których obszar ten jest ważny i którzy chcieliby razem pracować nad jego rozwojem. Impulsem było wstąpienie Polski do Unii Europejskiej i przyniesiona z tamtej strony idea trójsektorowej współpracy w postaci Programu LAEER+. Wiele spotkań, rozmów i porozumień doprowadziło do powstania Fundacji Sowiogórskiej. Niestety początkowa faza rozwoju partnerstwa i brak zaangażowania czołowej dla tej sprawy Gminy Nowa Ruda, została członkiem LGD związanej w powiecie kłodzkim, nie doprowadziło do udziału w tym programie.

Fundacja działa nadal i swoją ideę zjednoczenia mieszkańców Gór Sowich chce zrealizować. Zaowocowało to w 2008 roku pracami nad ponownym przygotowaniem się do Programu LEADER na lata 2007-2013. Tym razem Gmina Nowa Ruda przystąpiła do LGD sowiogórskiego i poparła ideę. W efekcie funkcjonuje obecnie partnerstwo, w którym znalazły swoje miejsce cztery gminy, kilkunastu przedstawicieli sektora społecznego (organizacje społeczne i osoby fizyczne), a także jednoosobowe firmy reprezentujące sektor gospodarczy. Grupa tworzy podwaliny do rozwoju partnerstwa i ma zamiar pracować nad dalszym zacieśnieniem współpracy wokół myśli przewodniej, jaką są dla niej Góry Sowich, ich mała ojczyzna. W 2008 roku rozpoczęto organizację Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Sowiogórskie. Prace zakończone sukcesem i przygotowaniem niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju i wniosku o wybór do realizacji Programu LEADER.

1.3. Charakterystyka członków LGD i sposób rozszerzania lub zmiany składu.

Zgodnie ze statutem członkowie LGD dzielą się na członków zwyczajnych, wspierających i honorowych. Członkami zwyczajnymi LGD zostało 35 podmiotów, wśród których są cztery gminy, Forteczny Park Kulturowy ze Srebrnej Góry, Fundacja Sowiogórska, Ochotnicza Straż Pożarna w Dzikowcu, Stowarzyszenie „Góry Sowie” z Sokolca, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Przedborowa, Kozieniec, Różana „PRZE-KO-RA”, pozostali członkowie to osoby fizyczne, z których trzy osoby jest jednocześnie przedsiębiorcami prowadzącymi jednoosobowe firmy.

Na 35 członków LGD jest pięciu reprezentantów sektora publicznego (20%, cztery gminy i Forteczny Park Kulturowy powołany uchwałą Gminy Stoszowice), sektor społeczny reprezentują cztery organizacje społeczne i 13 osób fizycznych (68%), sektor gospodarczy reprezentują trzy jednoosobowe firmy (Artur Mazurkiewicz, Adriana Mazurkiewicz, Beata Hausman (12%). Ideą LGD, która jest odzwierciedlona w Statucie stowarzyszenia, to dążenie do rozwoju partnerstwa i współpraca z każdym, kto będzie chciał pracować, na rzecz obszarów wiejskich i Gór Sowich. LGD ma formułę otwartą, a statut umożliwi przyjmowanie nowych członków w drodze uchwały Walnego Zebrania Członków. Sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD został opisany w Statucie Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Sowiogórskie. Kandydat na członka Stowarzyszenia składa pisemną deklarację Zarządowi zawierającą oświadczenie o przystąpieniu, zobowiązanie do opłacania składek, oświadczenie o zamiarze działania na rzecz rozwoju obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, a ponadto:

- a) osoby fizyczne dołączając pisemną rekomendację udzieloną przez dwóch członków Stowarzyszenia,
- b) osoby prawne uchwałą lub inny dokument organu stanowiącego, zawierający deklarację przystąpienia do Lokalnej Grupy Działania, wskaże osobę reprezentującą ją w Lokalnej Grupie Działania, przedstawi pisemną rekomendację udzieloną przez dwóch członków Stowarzyszenia.

Walne Zebranie Członków podejmuje uchwałę o przyjęciu w poczet członków Stowarzyszenia, o czym Zarząd powiadamia pisemnie zainteresowanego. W przypadku odmowy przyjęcia w poczet członków, zainteresowanemu przysługuje prawo odwołania do najbliższego Walnego Zebrania Członków, którego uchwała jest ostateczna. Odwołanie należy wnieść w terminie 1 miesiąca od otrzymania pisemnej informacji o decyzji Walnego Zebrania, za pośrednictwem Zarządu.

Ustanie członkostwa jest możliwe w następujących przypadkach:

- wyrażonej na piśmie rezygnacji,
- śmierci członka będącego osobą fizyczną, utraty przez niego pełnej zdolności do czynności prawnych albo utraty praw publicznych,
- likwidacji członka będącego osobą prawną,
- wykluczenia.

Wykluczenie członka może nastąpić w przypadku:

- zalegania z zapłatą składek przez okres dłuższy niż 12 miesięcy, mimo uprzedniego pisemnego upomnienia,

- postępowania sprzecznego z niniejszym Statutem lub uchwałami władz Stowarzyszenia,
- postępowania, które dyskwalifikuje daną osobę, jako członka Stowarzyszenia lub godzi w dobre imię Stowarzyszenia,
- działania na szkodę Stowarzyszenia.
- nieuczestniczenia w pracach Stowarzyszenia,

O wykluczeniu decyduje Walne Zebranie Członków w formie uchwały. Przed podjęciem uchwały Walne Zebranie Członków umożliwia członkowi złożenie wyjaśnień na piśmie lub osobiście na posiedzeniu. O treści uchwały Walnego Zebrania Członków Zarząd niezwłocznie powiadamia pisemnie zainteresowanego.

1.4. Struktura Rady organu decyzyjnego LGD.

Powołana, na podstawie Statutu LGD, Rada ma wyłączną właściwość wyboru operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia nr 1698/2005¹, zwanych dalej „organem decyzyjnym”. Struktura Rady zawarta jest w poniższej tabeli.

Lp.	Imię i nazwisko członka Rady	Reprezentant
Sektor społeczny (50%)		
1	Wioletta Srokowska-Chmiel	Ochotnicza Straż Pożarna w Dzikowcu
2	Adam Hausman	Osoba fizyczna
3	Irena Pachnicz	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Przedborowa, Kozieniec, Różana „PRZE-KO-RA”
4	Wojciech Durak	Osoba fizyczna
5	Wojciech Niedziółka	Osoba fizyczna
Sektor gospodarczy (30%)		
6	Beata Hausman	Firma wpisana do ewidencji działalności gospodarczej
7	Adriana Mazurkiewicz	Firma wpisana do ewidencji działalności gospodarczej
8	Artur Mazurkiewicz	Firma wpisana do ewidencji działalności gospodarczej
Sektor publiczny (20%)		
9	Sławomir Karwowski	Gmina Nowa Ruda
10	Marek Janikowski	Gmina Stoszowice

Sposób rozszerzania lub zmiany składu Rady został opisany w Statucie Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Sowiogórskie. Do Rady kandydować mogą członkowie zwyczajni stowarzyszenia, z wyjątkiem osób prawnych, w imieniu, których mogą kandydować ich przedstawiciele. Przedstawicielem osoby prawnej nie może być osoba będąca członkiem stowarzyszenia. Kadencja Rady trwa trzy lata i kończy się z chwilą powołania nowej. Mandat członków Rady wygasa z chwilą odbycia pierwszego Walnego Zebrania Członków odbywającego się w roku kalendarzowym, w którym upływa okres kadencji. Mandat członka Rady wygasa przed upływem kadencji z powodu: ustania członkostwa w Stowarzyszeniu, pisemnej rezygnacji, śmierci, odwołania przez Walne Zebranie Członków. W przypadkach wygaśnięcia mandatu członka Rady

¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str. 1, z późn. zm.).

przed upływem kadencji Walne Zebranie Członków dokonuje uzupełnienia składu organu na okres do upływu kadencji. Wyłączne prawo rekomendowania kandydatów do Rady mają prawo Członkowie Stowarzyszenia. Wybór członków Rady dokonywany jest w drodze głosowania powszechnego i jawnego. Walne Zgromadzenie Członków może podjąć uchwałę o ustanowieniu głosowania tajnego. Każdy członek zwyczajny Stowarzyszenia dysponuje 1 głosem. Wybór uznaje się za dokonany, gdy za danym kandydatem opowiedziała się zwykła większość głosujących przy obecności, co najmniej 1/3 ilości członków posiadających prawo głosu. Najważniejszą rolą i zadaniem Rady jest wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia Rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L277 z 21.10.2005 r. str.1), które mają być realizowane w ramach opracowanej przez Stowarzyszenie Lokalnej Strategii Rozwoju. Szczegółowe uprawnienia, organizację pracy oraz tryb obradowania określa regulamin Rady.

1.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego.

Stowarzyszenie LGD wykonuje swoje zadania na podstawie Statutu. W tym dokumencie określono również zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego. Decyzje podejmowane są na podstawie uchwał kolegialnych, zazwyczaj zwykłą większością głosów z wyjątkiem wyboru władz Stowarzyszenie i podejmowania decyzji o rozwiązaniu organizacji. Procedury przewidują również wyłączenie od udziału w wyborze operacji bezpośrednio zainteresowanych stron. Statut określa, że działalność Stowarzyszenia opartą jest na pracy społecznej członków i zatrudnionych pracownikach. Zarząd Stowarzyszenia przyjął Regulamin Biura, który wraz z załącznikami reguluje:

- procedurę naboru pracowników;
- opis stanowisk (wymagań koniecznych i pożądanых);
- strukturę biura (określającą stanowiska i proces podejmowania decyzji).

Siedziba Biuro Stowarzyszenia LGD jest wyraźnie oznakowana. Na budynku umieszczono tablicę, na drzwiach lokalu widnieje informacja o godzinach pracy. Członkowie Zarządu, zgodnie z wymogami Statutu, posiadają odpowiednie kwalifikacje. W Biurze Stowarzyszenia jest ogólnie dostępna dokumentacja poświadczająca kwalifikacje i doświadczenie Członków Zarządu. Statut posiada zapis o zakazie łączenia funkcji w Zarządzie oraz Komisji Rewizyjnej, o niepozostawianiu w związkach małżeńskich, pokrewieństwie i podległości z tytułu zatrudnienia.

Władzami Stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna.

Walne Zebranie Członków jest najwyższą władzą Stowarzyszenia. Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy:

- uchwalanie kierunków i programów organizacyjnej i finansowej działalności Stowarzyszenia, w tym budżetu Stowarzyszenia,
- wybór i odwołanie członków Zarządu, a spośród członków Zarządu wybór Prezesa Zarządu,
- wybór członków Rady i Komisji Rewizyjnej,
- rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej, w szczególności dotyczących projektów realizowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju,
- wysłuchanie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu z działalności Stowarzyszenia,
- wysłuchanie i zatwierdzenie sprawozdania Komisji Rewizyjnej z działalności Stowarzyszenia,
- udzielenie, po wysłuchaniu wniosków Komisji Rewizyjnej, absolutorium Zarządowi,
- rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu i Rady oraz innych spraw i wniosków zgłoszonych przez członków Stowarzyszenia,
- uchwalanie zmian Statutu,

- podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji, podejmowanie uchwały w sprawie rozwiązania Stowarzyszenia oraz o przeznaczeniu jego majątku,
- uchwalanie regulaminu obrad Walnego Zebrania Członków, regulaminów pracy Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej, regulaminów konkursów grantowych,
- zatwierdzanie projektu Lokalnej Strategii Rozwoju opracowanego przez Zarząd, opiniowanie propozycji Zarządu dotyczących projektów strategicznych Stowarzyszenia, na których realizację Stowarzyszenie zamierza pozyskać zewnętrzne dofinansowanie,
- nadawanie honorowego członkostwa, przyznawanie nagród i wyróżnień osobom zasłużonym dla realizacji celów obranych przez Stowarzyszenie lub dla samego Stowarzyszenia,
- podejmowanie uchwał w zakresie rozszerzenia bądź zawężenia obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju,
- ustalenie wysokości składek członkowskich, w podziale na osoby fizyczne, osoby prawne i osoby prawne będące gminą wiejską lub miejsko-wiejską, ustalanie procedur wstępowania w poczet członków Stowarzyszenia,
- zatwierdzenie przystąpienia nowych członków Stowarzyszenia,
- ustanawianie zespołów roboczych Stowarzyszenia,
- ustalanie wynagrodzenia Prezesa Zarządu,
- podejmowanie uchwał w innych sprawach, niezatrzymanych do kompetencji innych organów.

Zarząd kieruje całokształtem działalności Stowarzyszenia zgodnie z uchwałami Walnego Zebrania Członków, reprezentuje je na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność za swoją pracę przed Walnym Zebraniem Członków. Do kompetencji Zarządu należy:

- reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu,
- kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia,
- zwoływanie Walnego Zebrania Członków,
- powoływanie i odwoływanie dyrektora oraz zatrudnianie innych pracowników Biura Stowarzyszenia,
- ustalanie wielkości zatrudniania i zasad wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia,
- ustalanie regulaminu Biura Stowarzyszenia.
- opracowywanie LSR, oraz innych wymaganych przepisami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 dokumentów, celem przystąpienia do konkursu na realizację LSR,
- przygotowanie wniosku o dofinansowanie realizacji LSR i przystąpienie do konkursu na jej dofinansowanie, zgodnie z przepisami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013,
- realizacja LSR zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w tym ogłaszanie konkursów na projekty z zakresu działania 4.1 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, ich przyjmowanie i przedkładanie Radzie, celem dokonania wyboru projektów do realizacji w ramach strategii,
- opracowywanie wniosków i innych dokumentów w celu pozyskiwania środków na realizację celów z innych programów pomocowych,
- wykonywanie innych działań wymaganych przepisami, związanych z realizacją LSR w ramach osi LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, z wyjątkiem tych, które należą do wyłącznej kompetencji Rady,
- nadzór nad przestrzeganiem postanowień niniejszego statutu,
- co najmniej raz do roku przygotowanie i dystrybucja wśród członków Stowarzyszenia informatora o działaniach i zamierzeniach Zarządu.

Rada została opisana w poprzednim rozdziale i zgodnie ze Statutem, tylko ten organ jest ciałem decyzyjnym.

Komisja Rewizyjna jest organem kontrolnym Stowarzyszenia. Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy:

- kontrola bieżącej pracy Stowarzyszenia,
- przeprowadzenie, co najmniej raz w roku kontroli merytorycznej i finansowej działalności Zarządu, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki finansowej,
- składanie sprawozdań Walnemu Zebraniu Członków wraz z oceną działalności Stowarzyszenia i zgłaszanie wniosków w przedmiocie absolutorium Zarządowi,
- występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków,
- dokonywanie wyboru podmiotu mającego zbadać sprawozdanie finansowe,
- przedstawienie Zarządowi uwag dotyczących jego działalności oraz protokołów pokontrolnych wraz z wnioskami,
- prowadzenie okresowych kontroli opłacania składek członkowskich.

Procedury związane z wyborem operacji, naborem pracowników, funkcjonowaniem biura i organów Stowarzyszenia zawarte są w dalszej części strategii lub załącznikach.

1.6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego.

Członkowie Rady Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Sowiogórskie posiadają odpowiednie kwalifikacje do prac przy wyborze operacji w ramach działania 4.1 wdrażanie LSR. Wszyscy członkowie odbyli szkolenie w ramach podejścia LEADER. Dwóch członków włada językiem angielskim i posiadają zaświadczenie ukończenia kursów językowych. Sześciu członków na dziesięciu ma doświadczenia w realizacji projektów i pozyskiwaniu funduszy. Doświadczenie członków Rady przedstawia załącznik nr 11 do wniosku o wybór LGD.

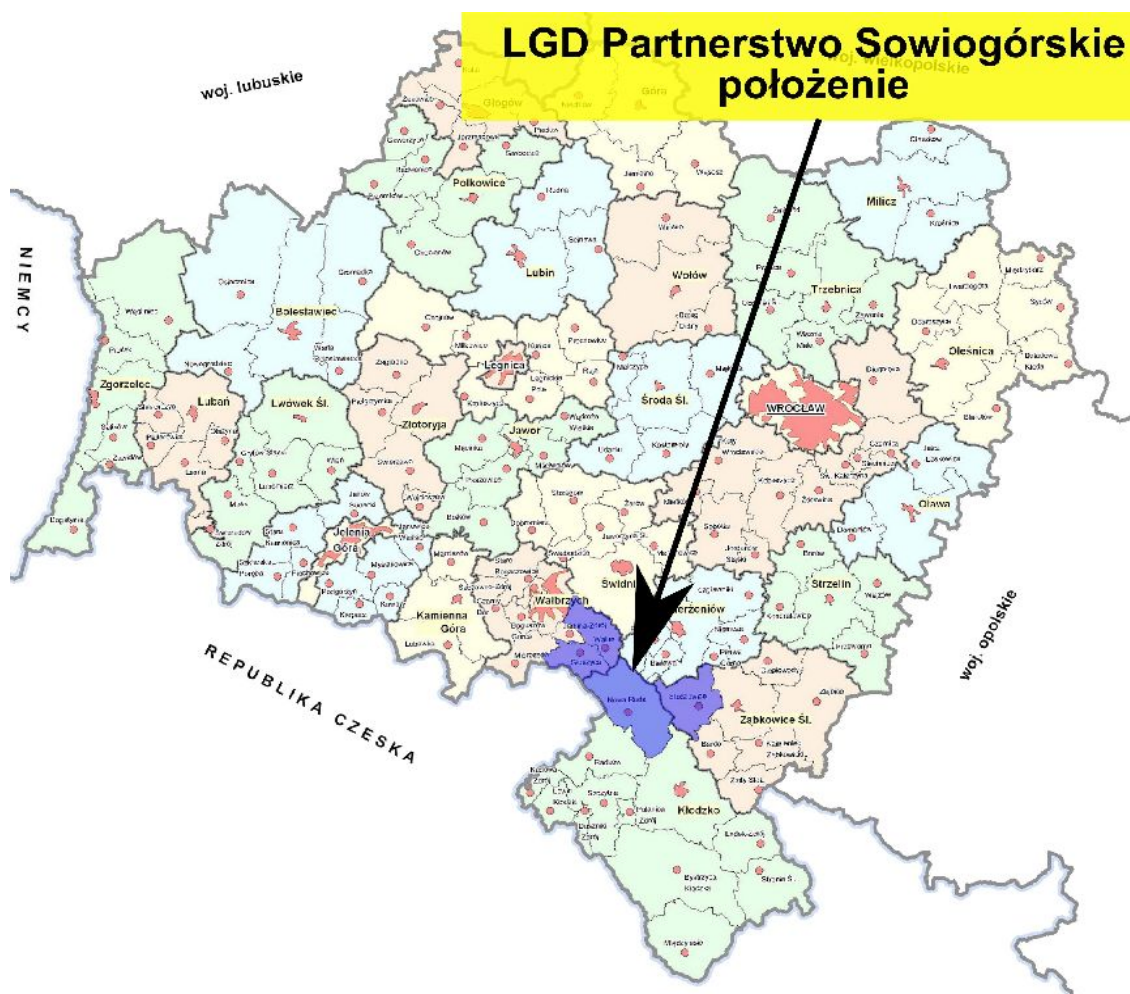
1.7. Doświadczenia LGD i członków LGD w realizacji operacji.

Zarówno LGD, jak i jej członkowie posiadają sporo doświadczenia w realizacji operacji lub działań, w których były i są podejmowane przedsięwzięcia z zakresu operacji LSR. Szczegółowy opis został sporządzony według wzoru i stanowi załącznik do wniosku o wybór LGD do realizacji LSR.

2. Opis obszaru objętego LSR.

Obszar objęty LSR w ramach LGD Partnerstwo Sowiogórskie obejmuje 4 gminy województwa dolnośląskiego: Głuszyca, Nowa Ruda, Stoszowice, Walim. Położony jest w południowej części województwa. Wszystkie gminy albo w całości, albo w dużej części leżą w Górach Sowich, dzięki temu obszar tworzy zwartą przestrzeń wyraźnie wyodrębnioną z otoczenia. Pomimo wyraźnego wyodrębnienia przestrzennego, przyrodniczego i geograficznego, również historycznego podział administracyjny obszaru nie sprzyja jego integracji i tworzenia tożsamości regionalnej. Cztery gminy należą do trzech powiatu. Spośród 4 gmin jedna to gmina miejsko-wiejska, pozostałe to gminy wiejskie.

Powierzchnia obszaru wynosi 392 km². Teren ten zamieszkuje 32 948 mieszkańców (dane GUS 31 XII 2006), z czego 25 891 (78,58% mieszkańców obszaru) to mieszkańcy wsi. Obszar Partnerstwa jest do mało zurbanizowanych i o znacznie mniejszym zaludnieniu niż Dolny Śląsk, na 1 km² przypada 84 mieszkańców.

2.1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD.

Członkami LGD są cztery gminy, wśród nich jedna gmina miejsko-wiejska, pozostałe to gminy wiejskie. Wszystkie gminy leżą w województwie dolnośląskim, dwie w powiecie wałbrzyskim (Głuszyca, Walim), Nowa Ruda w powiecie kłodzkim, Stoszowice w powiecie ząbkowickim. Wykaz gmin z ich podstawowymi cechami zawarty jest w tabeli. Wszystkie Gminy złożyły uchwały Rady Gminy o przystąpieniu do Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Sowiogórskie wraz z Deklaracją Członkowską jako członek zwyczajny - osoba prawna. Wskazane zostały też osoby reprezentujące samorządy w Stowarzyszeniu.

Tabela: wykaz gmin wchodzących w skład LGD (Dane wg GUS 31.12.2006 r.)

Nazwa	Typ gminy	Liczba ludności		Powierzchnia [km ²]	Zaludnienie [mieszkańców/km ²]
		Ogółem	Na terenach wiejskich		
Głuszyca	Miejsko-wiejska	9 355	2 298	62	
Nowa Ruda	Wiejska	12 265	12 265	140	
Stoszowice	Wiejska	5 612	5 612	111	
Walim	Wiejska	5 716	5 716	79	
Suma		32 948	25 891	392	84
<i>Dolny Śląsk</i>		<i>2 880 078</i>	<i>841 969</i>	<i>19 947</i>	<i>144</i>

2.2. Uwarunkowania przestrzenne, geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe.

Uwarunkowania przestrzenne.

Obszar objęty LSR to zwarta przestrzeń położona w Sudetach na Dolnym Śląsku. Region o podobnych cechach terenów górzystych i podgórskich. Obszar przylega od strony południowej do granicy z Republiką Czeską. Charakterystyczne w położeniu tego obszaru jest przejście, łącznik między regionem związanym z Wałbrzychem a Kotliną Kłodzką. Wiąże się to ze szlakami komunikacyjnymi, które tutaj przebiegają w tym dzisiaj w zaniku trasy kolejowe z pięknymi mostami rozpiętymi nad przełęczami.

Uwarunkowanie geograficzne.

Obszar objęty LSR położony jest w Sudetach Środkowych w obszarze Gór Sowich, w części w Górach Kamiennych przy granicy polsko-czeskiej. Wspólną cechą geograficzną jest krajobraz, geologia i uwarunkowania klimatyczne związane z Górami Sowimi stanowiącymi kręgosłup obszaru. **Góry Sowie** są zrębem tektonicznym zbudowanym z prekambryjskich gnejsów, o bardzo mało rozczłonkowanej rzeźbie. Oś Gór Sowich dochodzi do 30 km długości, ich szerokość osiąga 8-10 km, a powierzchnia 270 km². Góry Sowie ciągną się w kierunku południowo - wschodnim w postaci jednego wału osiągającego wysokości 800-900 m, obniżającego się do Przełęczy Srebrnej (586 m). Na szczytach i stokach występują skałki ostańcowe. Dominują lasy, na ogół silnie przekształcone przez gospodarkę leśną (monokultury świerkowe), w których zachowała się pewna liczba zbiorowisk leśnych o składzie zbliżonym do naturalnego. Środek obszaru zajmuje **Obniżenie Noworudzkie**. Jest to bruzda oddzielająca Góry Sowie od Gór Kamiennych i Wzgórz Włodzickich. Zbudowane jest z małoopornych na denudację skał karbońskich i dolnopermskich. Obniżenie ma

ponad 25 km długości i kilka kilometrów szerokości. Jego powierzchnię oblicza się na 170 km². Poprzez Obniżenie Bożkowskie łączy się z Kotliną Kłodzką. Bruzda tworzy śródsudecki szlak komunikacyjny, w której znajduje się linia kolejowa i szosa łącząca Wałbrzych z Kłodzkiem. **Góry Kamienne** są wychodnią potężnej pokładowej żyły porfirowej z okresu permskiego. Od północy i zachodu sąsiadują z Bramą Lubawską od północnego wschodu z Górami Wałbrzyskimi, od wschodu z Górami Sowimi i Obniżeniem Noworudzkim, od południa z Obniżeniem Ścinawki i północno - zachodnim narożnikiem Gór Stołowych. Góry Kamienne zajmują powierzchnię około 240 km². Jest to region atrakcyjny turystycznie, choć położony na uboczu głównych szlaków komunikacyjnych.

Uwarunkowania geograficzne są podstawą, na której opiera się większość przedsięwzięć planowanych w obszarze objętym LGD. Panujący w obszarze klimat (szczególnie o cechach klimatu wysokogórskiego) oraz górskie położenie to atut dla rozwoju turystyki, szczególnie aktywnej.

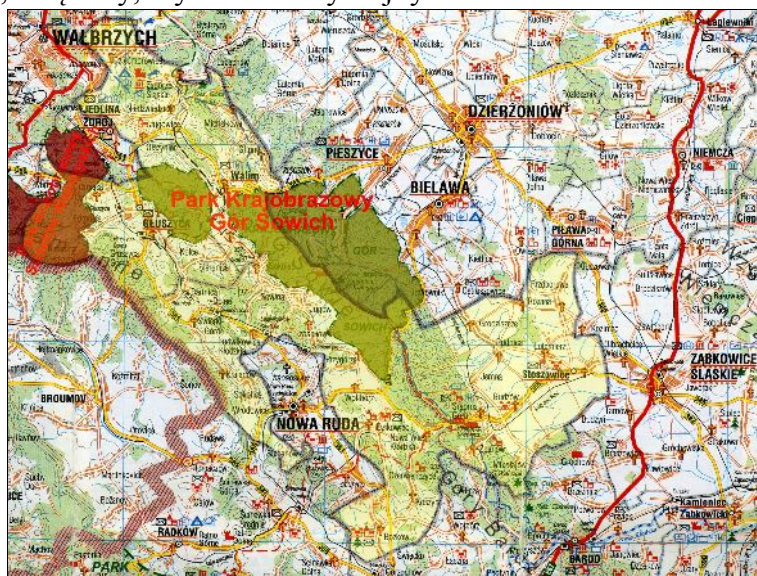

Uwarunkowania przyrodnicze.

Obszar ma wybitne wartości przyrodnicze i związane z przyrodą cechy krajobrazu i klimatu Sudetów Środkowych. W Górach Sowich poza zbiorowiskami typowymi dla dolnego regła w Sudetach (buczyny, grąd, acidofilna dąbrowa, 3 zespoły łąkowe) zachowały się miejscami zboczowe lasy jaworowe. Na najwyższym wzniesieniu zrównanej partii wierzchowinowej (Wielka Sowa) występuje sudecki bór świerkowy regła górnego. Występują tu też dobrze wykształcone zbiorowiska źródliskowe oraz zbiorowiska pół naturalnych łąk świeżych i wilgotnych. Stwierdzono tu m.in. 3 gatunki roślin zagrożonych w Europie, 1 gatunek w Polsce uznany za ginący, 2 gatunki roślin zagrożonych w Polsce, 2 gatunki rzadkie i 5 gatunków regionalnie rzadkich. W obrębie obszaru występuje też 1 rzadki gatunek ślimaka lądowego i bardzo rzadki w Europie oraz uważany za skrajnie zagrożony gatunek mrówek, a także rzadkie gatunki nietoperzy. Znalazło to odbicie w

istniejących na tym obszarze formach ochrony przyrody.

- **Park Krajobrazowy Gór Sowich** powstał na mocy rozporządzenia Wojewody Wałbrzyskiego nr 7/91 z dnia 8 listopada 1991 roku. Wszystkie gminy LGD mają tereny położone w tym parku. Całkowita powierzchnia Parku wynosi 8140,7 ha. Park obejmuje swoim zasięgiem najwyższą część Sudetów Środkowych wraz ze szczytem Wielka Sowa (1015 m n.p.m.). Masyw Sowiogórski zbudowany jest z gnejsów prekambryjskich, uznanych za najstarsze formy geologiczne w Sudetach. Lasy na terenie Parku zajmują ponad 94% jego powierzchni i mają w większości charakter monokultur świerkowych. Miejscami zachowały się także fitocenozy leśne o charakterze zbliżonym do naturalnego. Reprezentuje je podgórski lęg jesionowy (*Carici remotae - Fraxinetum*), jaworzyna górska (*Lunario Aceretum*), kwaśna buczyna górska, żyzna buczyna sudecka, a także bór świerkowy (*Plagiothecio - Piceetum hercynicum*). W Parku występuje 28 gatunków roślin podlegających ochronie całkowitej, przy czym do gatunków zagrożonych wyginięciem należą storczyki - buławnik wielokwiatowy i storczyk plamisty.
- **Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich** został utworzony Rozporządzeniem nr 20/98 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 29 grudnia 1998 roku. W obszarze LGD Park zajmuje 28,4% powierzchni w gminie Głuszycy. Swym zasięgiem park obejmuje były Obszar Chronionego Krajobrazu Gór Kamiennych o powierzchni 6300 ha. W całości zajmuje powierzchnię 6493 ha, a otulina 2849,6 ha. Celem utworzenia Parku było zachowanie przyrodniczych, kulturowych, turystycznych i estetycznych walorów Gór Suchych w górach Kamiennych i Masywu Borowej w górach Wałbrzyskich oraz stworzenie przebywającym do Parku godziwych warunków do wypoczynku, rekreacji i rozwijania kompleksowej działalności turystycznej. Ponad 88% powierzchni Parku pokrywają lasy. 87 % zespołów leśnych stanowią lasy świerkowe, 8% lasy bukowe i 5% lasy mieszane. W runie lasów wyróżnia się liczne paprocie - paprotnik kolczasty, chroniona śnieżyca wiosenna i gwiazdnica gajowa. W dolinach górskich łąki i pastwiska mają silnie zmieniony skład gatunkowy roślin wskutek nawożenia i wykaszania traw. Fauna obszaru jest charakterystyczna dla Sudetów Środkowych. Z dużych ssaków występują jelenie szlachetne, muflony, sarny, dziki, lisy i zające. Do drobniejszych ssaków zalicza się: wiewiórkę, kreta, ryjówkę górską i mysz polną. Bogato reprezentowana jest także ornitofauna: sikory, pluszcz, zięba, kowalik, dzięcioły, myszółów zwyczajny.

- **Specjalny Obszar Ochrony siedlisk Natura 2000 „Ostoja Nietoperzy Gór Sowich”** PLH020071. Przekazana Komisji Europejskiej w marcu 2007 roku przez Rząd Polski.
- **Specjalny Obszar Ochrony siedlisk Natura 2000 „Góry Kamienne”** PLH020038.

Przekazana Komisji Europejskiej w sierpniu 2007 roku przez Rząd Polski.

Znaczna część obszar LGD należy do krajowej sieć ekologiczna ECONET-POLSKA – obszar węzłowy o znaczeniu krajowym 26 K- obszar Gór Sowich, a część przygraniczna jest korytarzem ekologicznym o znaczeniu międzynarodowym. Sieć jest wielkoprzestrzennym systemem obszarów węzłowych najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym i reprezentatywnych dla różnych regionów przyrodniczych kraju, wzajemnie ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi, które zapewniają ciągłość więzi przyrodniczych w obrębie tego systemu. Obszary węzłowe i łączące je korytarze ekologiczne zostały wyznaczone na podstawie takich kryteriów jak naturalność, różnorodność, reprezentatywność, rzadkość i wielkość. Obszar węzłowy zajmuje powierzchnię 323 km² i obejmuje pasmo Gór Sowich.

Klimat. Zgodnie z podziałem Polski na regiony klimatyczne zaproponowanym przez A. Wosia (1995) obszar położony jest w Regionie Dolnośląskim Środkowym, który swym zasięgiem obejmującym centralną część Niziny Śląskiej i Przedgórze Sudeckiego. Teren należy do V regionu klimatycznego Sudetów, piętro wałbrzyskie b (wg A. Schmucka), stanowiącego krainę pośrednią między obszarem Karkonoszy a Kotliną Kłodzką. Charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem warunków klimatycznych w zależności od położenia terenu n.p.m. oraz rzeźby terenu. Wyróżnić tu można piętra:

- piętro najcieplejsze, poniżej 450 m n.p.m., średnia temperatura powietrza wynosi ok. 7°C, okres wegetacyjny rozpoczyna się w I dekadzie kwietnia, okres gospodarczy pod koniec II dekady marca;
- piętro nieco chłodniejsze, od 450 do 600 m n.p.m., średnia roczna temperatura powietrza wynosi 6 - 6,5°C, okres wegetacyjny od I połowy kwietnia, długość zalegania pokrywy śnieżnej poniżej 100 dni,
- piętro najchłodniejsze, powyżej 600 m n.p.m., średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. 4,5°C, okres wegetacyjny zaczyna się w III dekadzie kwietnia, długość zalegania pokrywy śnieżnej powyżej 140 dni.

Na terenie obszaru półrocze ciepłe charakteryzuje się klimatem bardzo wilgotnym i chłodnym, natomiast półrocze chłodne klimatem bardzo wilgotnym i bardzo chłodnym. Roczne sumy opadów wahają się w granicach 800 - 900 mm, ilość opadów półrocza ciepłego (kwiecień – wrzesień) wynosi 400 - 500 mm miejscami do 600 mm, natomiast ilość opadów półrocza chłodnego (październik - marzec) wynosi 300 - 400 mm.

Okres wegetacji i dojrzenia letniego wynosi około 220 dni. Lato trwa tutaj około 14-15 tygodni, a średnia temperatura wynosi powyżej 12,5 °C. Ilość dni z temperaturą równą lub niższą 0 °C wynosi 70 - 80 dni pomiędzy listopadem a kwietniem.

Wilgotność powietrza waha się od 69% do 85%. Jesień charakteryzuje się większymi wartościami wilgotności względnej niż wiosna. Średnia roczna prędkość wiatru na wysokości 10 m nad powierzchnią gruntu wynosi 5-7,5 m/s, w porywach wynosi 20-22 m/s. Dominującym kierunkiem wiatrów jest kierunek południowo – zachodni. Wiatry północno – zachodnie i wschodnie stanowią około 10% w roku.

Średnia roczna liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi ok. 70 - 80 dni w ciągu roku, średnia maksymalna grubość pokrywy śnieżnej wynosi 20 - 30 cm, maksymalna grubość pokrywy śnieżnej wynosi 100 - 150 cm, średnia liczba dni z burzami atmosferycznymi (od IV -X) wynosi 26 - 28 dni.

Gleby.

Gleby na obszarze wykształciły się na skałach osadowych, magmowych i metamorficznych. Najczęściej są to gleby brunatne kwaśne, brunatne właściwe oraz gleby pyłowe. Większość ogólnego arealu stanowią gleby kwaśne i bardzo kwaśne. Wzdłuż rzek występują mady rzeczne (lekkie i średnie). Można zatem na terenie obszaru wyznaczyć następujące kompleksy przydatności rolniczej gleb: kompleks zbożowo - górski, kompleks owsiano – ziemniaczany, kompleks owsiano

– pastewny. Gleby z tego terenu charakteryzują się średnią i silną podatnością na erozję.

Wody powierzchniowe i podziemne. Obszar w całości leży w dorzeczu Odry. Głównymi rzekami są: Bystrzyca, Ścinawka. Bystrzyca - bierze swój początek powyżej Głuszycy, w okolicach Gór Suchych i Gór Sowich. Jest lewobrzeżnym dopływem Odry, który uchodzi do niej w km 266,5. Rzeką odwadnia duży obszar Sudetów Środkowych oraz Masywu Ślęży. Do najważniejszych dopływów Bystrzycy zalicza się: Strzegomkę oraz Piławę i Czarną Wodę. Bystrzyca zasila dwa zbiorniki zaporowe: w Lubachowie oraz Mietkowie (oba poza granicami obszaru). Potoki górskie i górne odcinki rzeki charakteryzują się dużymi spadkami podłużnymi, co wpływa na szybki odpływ wody ku terenom nizinnym. Duże wahania stanu wód w potokach i rzekach wynikają z warunków klimatycznych (w szczególności od opadów atmosferycznych). Według podziału regionalnego zwykłych wód podziemnych Polski obszar znajduje się w regionie sudeckim (wody szczelinowe gnejsów Gór Sowich i skał osadowych karbonu i permu).

Budowa geologiczna.

Obszar położony jest w obrębie dużej jednostki tektonicznej - bloku dolnośląskiego, który zajmuje obszar między dolinami Odry i Nysy Łużyckiej. Blok dolnośląski obejmuje Sudety Zachodnie i Środkowe oraz Przedgórze Sudeckie. Sudety swoją obecną rzeźbę zawdzięczają trzeciorzędowym ruchom tektonicznym, ale ich budowa wewnętrzna wykazuje związek ze strukturami waryscyjskimi Europy. Na obszarze bloku dolnośląskiego można wyróżnić dwa główne piętra strukturalne:

- starsze w skład, którego wchodzi kompleksy skalne od prekambriu do paleozoiku. Piętro to jest zbudowane wyłącznie przez skały przeobrażone epimezo- i katametamorficzne oraz skały intruzyjne,
- młodsze piętro strukturalne: obejmuje wszystkie skały osadowe, od górnego karbonu po osady kenozoiczne, leżące na skałach starszego piętra strukturalnego.

Według bardziej szczegółowego podziału, obszar znajduje się w obrębie Sudetów Środkowych, a dokładnie na obszarze kry sowiogórskiej i depresji śródsudeckiej. Kra Sowiogórski - jest jedną z ważniejszych struktur w Sudetach Środkowych. Zajmuje obszar o powierzchni ponad 600 km². Struktura ta jest podzielona przez Uskok Brzeżny na część południową - Góry Sowie i część północną (obniżoną w trzeciorzędzie), wchodzącą w skład Przedgórze. Wiek kry jest różnie interpretowany. Skały sowiogórskie były dawniej określane jako archaiczne, następnie proterozoiczne. Były także wypowiedane poglądy o ich paleozoicznym wieku. Kra zbudowana jest ze skał silnie przeobrażonych. Tworzą ją gnejsy i migmatyty. Badania petrograficzne wykazały, że gnejsy sowiogórskie przeszły przez kilkietapowe procesy metamorfizmu. Ważnym składnikiem skał kry sowiogórskiej są granulity, a także serpentynity i gabra. Gnejsy sowiogórskie miejscami przykryte są skałami. Góry Sowie słynęły głównie z rud srebra, które występowały jako domieszka w siarczku miedzi i ołowiu.

Uwarunkowania historyczne i kulturowe.

Wyróżniające obszar są następujące uwarunkowania historyczne i kulturowe:

- **Górnictwo.** Udokumentowane dzieje górnictwa rud metali sięgają początków XIV w. Znane jest dzisiaj ponad 100 kopalń, których eksploatacja ustała w zasadzie z początkiem XIX stulecia, do kilku powrócono w latach 40 i 50 XX wieku dobywając z nich uran. Nowa Ruda do niedawna związana była z wydobyciem węgla kamiennego (poza LGD na terenie miasta). Pozostałością są liczne sztolnie. Wydobywano głównie węgiel, rudy srebra, baryt.
- **Tkactwo i przemysł tkacki** rozwijający się szczególnie w okolicach Walimia, Głuszycy
- **Twierdza w Srebrnej Górze** wybudowana na podstawie projektu pruskiego podpułkownika Ludwiga Wilhelma Regelera. Budowa trwała od 1765-1777 roku. Jest to największa górską twierdza w Europie.
- **Zamki i pałace wraz z założeniami parkowymi** (Grodno, Rogowiec, .
- **Sieć kolei sowiogórskich.**

- **Kompleks Riese, kompleks Olbrzym.** Prace górnicze i budowlane zostały rozpoczęte jeszcze w połowie 1943 roku, doprowadziły one do powstania ogromnego systemu betonowych korytarzy i hal. Do dzisiaj nie jest znane ich przeznaczenie. Część tajemniczego kompleksu RIESE - „Podziemne Miasto Osówka” w postaci 1500 m podziemnych korytarzy, hal i wielu budowli zewnętrznych zostało udostępnionych dla turystów. Jest to jedna z największych i najbardziej rozbudowanych podziemnych tras udostępniona do zwiedzania w Górach Sowich.

2.3. Ocena społeczno-gospodarcza obszaru.

Obszar objęty LSR posiada duże walory i możliwości rozwoju turystyki oraz agroturystyki. Położona jest na Przedgórzu Sudeckim w obszarze gór Wałbrzyskich, Sowich i Kamiennych. Wobec likwidacji wielu zakładów przemysłowych w całym rejonie (zwłaszcza likwidacji przemysłu węglowego oraz lekkiego) i utraty znacznej części stanowisk pracy, turystyka ma do wypełnienia niezwykle istotną rolę w aktywizacji gospodarczej całego regionu. Będąc dziedziną interdyscyplinarną, turystyka powinna spełnić rolę "lokomotywy" dla wielu różnych branż, zarówno usługowych, jak i produkcyjnych. Góry Sowie pokrywa gęsta sieć szlaków turystycznych z wieloma atrakcjami takimi jak: kamienne wieże widokowe, skałki, forty w Srebrnej Górze, Zamek Grodno w Zagórzu Śląskim, zalew na rzece Bystrzycy, podziemne miasta hitlerowskie, z których dwa są dostępne dla zwiedzających: w Walimiu oraz w Głuszycy - Osówce. Zimą w Rzecze, Sokolcu, na przełęczy Jugowskiej, oraz na Wielkiej Sowie działają wyciągi narciarskie o zróżnicowanym stopniu trudności tras. Znajdują się tu świetne tereny do uprawiania narciarstwa biegowego ze względu na sieć dróg leśnych poprowadzonych po poziomicach na wysokości od 700 do 1000 m n.p.m., co w połączeniu z surowym - jak na taką wysokość gór - klimatem gwarantuje na długo dobre warunki śniegowe. Najdłużej śnieg zalega na najwyższych położonych terenach (około 900 m n.p.m.). Latem tereny te są trakcyjne zarówno dla turystów pieszych, jak i rowerowych. Rowerzyści mogą korzystać z większości tras dostępnych zimą narciarzom biegowym. Poszukujący emocjonujących zjazdów po zboczach - mają zagwarantowane długie, strome i ciekawe zjazdy. Góry Sowie są szczególnie atrakcyjnym miejscem na wyjazdy jednodniowe dla mieszkańców Wrocławia ze względu na stosunkowo niedużą odległość około 80 km - czyli 1,5 godzinną jazdę samochodem z centrum miasta. Południową granicę obszaru stanowi granica państwowa z Czechami. Istnieje tu kilka przejść granicznych, ale obecnie nie ma to już tak dużego znaczenia, jak kiedyś, gdyż można swobodnie poruszać się po całym terenie. Tereny górzyste - leśne doskonale nadają się dla uprawiania turystyki pieszej, rowerowej i narciarskiej. Latem 2004 roku oficjalnie otwarta została **Strefa MTB** oferująca 150 km oznakowanych szlaków rowerowych, przeznaczonych głównie dla rowerzystów górskich. Z uwagi na zasoby przyrodnicze i kulturowe pasma Sudetów i Pogórza Sudeckiego w latach 2001-2002 powstało Studium Zagospodarowania Przestrzennego Pasma **Drogi Śródsudeckiej** opracowane przez Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu. Celem tego projektu jest uruchomienie Drogi Śródsudeckiej, która miałaby szansę stać się główną trasą Euroregionalną łączącą obszary rekreacyjnie atrakcyjne Niemiec, Czech i Polski. Stać się główną osią współpracy turystycznej granicznych państw. Cały region dysponuje już bogatą ofertą turystyczną, a uruchomienie w/w drogi przyczyniłoby się do udostępnienia oraz pełniejszego wykorzystania atrakcji turystycznych Sudetów dla zmotoryzowanych turystów.

Baza noclegowa i gastronomiczna jest niestety słabo rozwinięta. Zdecydowanie wyższy standard mają pokoje gościnne w gospodarstwach agroturystycznych. Podobnie przedstawia się ilość i standard miejsc gastronomicznych. Potrzeba radykalnej poprawy standardu infrastruktury pobytowej wynika również z założenia, że chcemy przyciągać również turystów zagranicznych. Niewątpliwie istotną rolę w przyciąganiu zagranicznych turystów odgrywa nostalgia Niemców wywodzących się z tych terenów.

Obszar niestety też nie wyróżnia się dużym zaangażowaniem i aktywnością społeczną. W

poszczególnych gminach jest następująca liczba organizacji społecznych: Głuszycza – 7, Nowa Ruda, Stoszowice 18, Walim 8. Małe obecnie zaludnienie nadal spada, gdyż większość osób młodych poszukuje swoich szans poza tym terenem.

2.4. Specyfika obszaru i jego wewnętrzna spójność.

Specyfika obszaru i jego wewnętrzna spójność wynika z:

- położenia geograficznego – obszar obejmuje duże jednorodne jednostki geograficzne, jakim są w tym przypadku Góry Sowie stanowiące oś całego obszaru i Obniżenie Noworudzkie – oś komunikacyjna łącząca Kotlinę Kłodzką z Wałbrzychem,
- uwarunkowań przyrodniczych, obszar ma podobny klimat sprzyjający rozwojowi turystyki i rekreacji na terenach górskich, budowa geologiczna ma też wpływ na lokalny mikroklimat, z uwagi na takie uwarunkowania wykształciła się też specyficzna, swoista dla Gór Sowich fauna i flora, co ma wyraz w istniejących formach ochrony przyrody,
- uwarunkowania geologiczne doprowadziły do tego, że jest to znany obszar z wydobycia rud srebra i swoiste nazewnictwo związanych z tym miejscowości - Srebrna Góra,
- uwarunkowania historyczne, związane ściśle z budową geologiczną to pozostałość po tradycjach górniczych, na całym obszarze znajdują się stare sztolnie, swoiste dla tego obszaru jest to iż tutaj w okresie II wojny światowej powstały największe budowle podziemne, gdzie indziej nie spotykane w takim rozmiarze, w tych uwarunkowaniach wyróżniających region jest też jego historyczna rola przy ważnych szlakach komunikacyjnych, co zaowocowało twierdzą w Srebrnej Górze (największa w Europie) i licznymi zamkami,
- uwarunkowania społeczne to determinacja w wyodrębnienie się jako regionu kojarzonego z Górami Sowimi i bycia regionem sowiogórskim.

3. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR.

Analiza SWOT jest techniką analizy strategicznej, związaną z badaniem silnych i słabych stron obszaru objętego LSR (ogólnie), a z drugiej strony - szans i zagrożeń pojawiających się w otoczeniu.

Analiza słabych i silnych stron dotyczy teraźniejszości (stanu obecnego) wewnątrz regionu:

- silne strony to zasoby, które wyróżniają region w sposób pozytywny w otoczeniu;
- słabe strony to te aspekty funkcjonowania regionu, które ograniczają sprawność i mogą blokować jego rozwój w przyszłości.

Analiza szans i zagrożeń dotyczy teraźniejszości i przyszłości. Analizujemy nie tylko region, ale i jego otoczenie. Określamy szans i zagrożeń, które mogą wystąpić w otoczeniu regionu i w nim samym. Analiza ukazuje, więc możliwości i motywację:

- stawiania na mocne strony i przewyżnianie słabości;
- wykorzystywania szans i odpieranie zagrożeń.

Cel analizy: uzyskanie przybliżenia stanu rzeczywistego, obrazującego główne przeszkody i elementy negatywne obecnej sytuacji regionu i wzajemne relacje pomiędzy tymi elementami z punktu widzenia bezpośredniego celu Strategii.

Mocne	Słabe
<ul style="list-style-type: none"> ● Potencjał turystyczny, atrakcje turystyczne ● walory turystyczne, krajobrazowe, środowiskowe, różnorodność przyrodnicza, turystyczna, historyczna, dzikość gór ● jednoczące Góry Sowie ● chroniona przyroda ● atrakcyjność położenia (blisko dużych miast, autostrada A4) ● duża ilość infrastruktury drogowej ● rozbudowana i aktywna baza noclegowa ● region wyróżnia się posiadaniem szczególnych cech (3 x naj. – dużo wyjątkowych zasobów) ● duża ilość mieszkańców ● skuteczność w pozyskiwaniu środków ● napływ ludzi z miast 	<ul style="list-style-type: none"> ● Niezadawalający stan infrastruktury turystycznej, technicznej, społecznej w tym szlaków turystycznych, atrakcji turystycznych, zabytków ● słaba jakość infrastruktury ● problem własnościowe w rozbudowie infrastruktury technicznej i społecznej ● problemy wdrażania Natury 2000 ● braki w planowaniu przestrzennym ● słabo rozwinięty sektor organizacji pozarządowych i mała aktywność lokalna ● zbyt niski poziom wykształcenia i wiedzy ● starzejące się społeczeństwo ● problemy społeczne (ubóstwo, alkoholizm, postawa roszczeniowa), ● dziedzictwo PRL: PGR, kopalnie, przemysł lniarski ● zbyt mała promocja regionu ● podział administracyjny (kilka powiatów) ● niewystarczająca ilość środków na rozwój
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ● Rozbudowa i poprawa infrastruktury zwłaszcza turystycznej, technicznej i społecznej ● rozwój turystyki i agroturystyki ● wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem ● skuteczna promocja regionu ● mądra gospodarka zasobami przyrodniczymi ● powstanie wspólnej marki produktu regionalnego ● rozwój lokalnych ośrodków aktywności mieszkańców (domy kultury, obiekty sportowe) ● nieustanne kształcenie się społeczeństwa ● wymiana informacji – dobre przykłady ● bogacenie się społeczeństwa ● wsparcie Unii Europejskiej ● rozwój mikroprzedsiębiorczości ● współpraca trzech sektorów na rzecz rozwoju regionu 	<ul style="list-style-type: none"> ● Niezrównoważony rozwój turystyki ● lokalizacja szkodliwego dla rozwoju regionu przemysłu – degradacja krajobrazu i środowiska ● szkodliwa dla środowiska gospodarka rolna, leśna ● siły wyższe w tym katastrofy ● niewłaściwa polityka wobec obszarów wiejskich ● trudne i skomplikowane prawo ● dalszy spadek aktywności społeczeństwa ● niewłaściwa edukacja ● emigracja ludzi aktywnych i wykształconych ● konkurencja ● spadek bezpieczeństwa publicznego

Z analizy mocnych i słabych stron wynika, że główne szanse LGD upatruje w poprawie funkcjonowania regionu w sferze turystycznej i rekreacyjnej (szanse: rozbudowa i poprawa infrastruktury zwłaszcza turystycznej, technicznej i społecznej, rozwój turystyki i agroturystyki, wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem). Wiąże się to z wykorzystaniem zasobów obszaru LGD (mocne strony): potencjał turystyczny, atrakcje turystyczne, walory turystyczne, krajobrazowe, środowiskowe, różnorodność przyrodnicza, turystyczna, historyczna, dzikość gór, chroniona przyroda, atrakcyjność położenia, duża ilość infrastruktury drogowej, rozbudowana i aktywna baza noclegowa, region wyróżnia się posiadaniem szczególnych cech. Obecnie przeszkodą w sprawnym funkcjonowaniu tej sfery jest (słabe strony): niezadawalający stan infrastruktury

turystycznej, szlaków turystycznych, atrakcji turystycznych, zabytków, technicznej, społecznej, słaba jakość infrastruktury, problemy wdrażania Natury 2000, braki w planowaniu przestrzennym, zbyt mała promocja regionu. Podłożem tego jest również bardzo skomplikowany podział obszaru, praktycznie każda z gmin należy do innego powiatu słaba strona: podział administracyjny (kilka powiatów). Tworzy to swoiste bariery zwłaszcza w utrzymaniu i rozbudowie infrastruktury. Obszar wyraźnie wyróżniający się z otoczenia jako jednostka geograficzno - krajobrazowa (Góry Sowie), posiadający wspólne cechy kulturowe, krajobrazowe dotychczas nie była traktowana jako wspólne dobro i jednorodny region rozwoju. Dlatego bardzo istotne jest uwzględnienie, w dalszych pracach nad LSR, następujących problemów wynikających z analizy SWOT:

- pomimo znaczących zasobów i potencjału obszar nie jest znany jako region wart odwiedzenia,
- region nie funkcjonuje jako wspólne, wyróżniające się z otoczenia dobro, mieszkańcy nie mają poczucia tożsamości regionalnej,
- istniejąca infrastruktura utrudnia rozwój regionu zwłaszcza w sferze turystycznej.

Słaba strona obszaru określona jak problemy społeczne (ubóstwo, alkoholizm, postawa roszczeniowa), wzmocnione są przez następne takie jak dziedzictwo PRL: PGR, kopalnie, przemysł lniany, zbyt niski poziom wykształcenia i wiedzy, starzejące się społeczeństwo. Zapewne przejawem tego jest też słabo rozwinięty sektor organizacji pozarządowych i mała aktywność lokalna. Z drugiej strony mamy takie mocne strony, które możemy wykorzystać jak: duża ilość mieszkańców, skuteczność w pozyskiwaniu środków, napływ ludzi z miast. Zauważono również, że przezwyciężenie tych słabych stron i wykorzystanie mocnych jest szansą określoną jako: rozwój lokalnych ośrodków aktywności mieszkańców (domy kultury, obiekty sportowe), nieustanne kształcenie się społeczeństwa, wymiana informacji – dobre przykłady, bogacenie się społeczeństwa. Dlatego bardzo istotne jest uwzględnienie, w dalszych pracach nad LSR, następujących problemów wynikających z analizy SWOT:

- zbyt mała aktywność mieszkańców, małe możliwości radzenia sobie ze swoimi problemami,
- starzenie społeczeństwa co skutkuje spadkiem aktywności i wyludnianiem się obszaru,

Dotychczasowa współpraca w regionie nie jest należycie rozwinięta. Taki problem można wyciągnąć z niewykorzystanych dotychczas szans zawartych w tabeli SWOT, a opisanych jako: mądra gospodarka zasobami przyrodniczymi, powstanie wspólnej marki produktu regionalnego, wymiana informacji – dobre przykłady. Zapewne również świadczą o tym takie słabe strony jak: podział administracyjny (kilka powiatów), niewystarczająca ilość środków na rozwój. Wracając do opisu obszaru można również zauważyć, że nie tylko nie funkcjonuje on jako wspólny region, ale również wewnątrz jest mało przykładów efektywnej współpracy zwłaszcza między trzema sektorami: publicznym, społecznym i gospodarczym. Dlatego bardzo istotne jest uwzględnienie, w dalszych pracach nad LSR, następujących problemów wynikających z analizy SWOT:

- niewielka i mało efektywna współpraca między sektorem publicznym, społecznym i gospodarczym na rzecz regionu.

Wnioski z analizy SWOT.

Z analizy wynika, że główne problemy, jakie obecnie są najbardziej istotne w regionie to:

- pomimo znaczących zasobów i potencjału obszar nie jest znany jako region wart odwiedzenia,
- region nie funkcjonuje jako wspólne, wyróżniające się z otoczenia dobro, mieszkańcy nie mają poczucia tożsamości regionalnej,
- istniejąca infrastruktura utrudnia rozwój regionu zwłaszcza w sferze turystycznej.
- zbyt mała aktywność mieszkańców, małe możliwości radzenia sobie ze swoimi problemami,
- starzenie społeczeństwa co skutkuje spadkiem aktywności i wyludnianiem się obszaru,
- niewielka i mało efektywna współpraca między sektorem publicznym, społecznym i

gospodarczym na rzecz regionu.

Dlatego w dalszych pracach nad Lokalną Strategią Rozwoju należy wziąć pod uwagę powyższe problemy.

4. Określenie celów ogólnych i szczegółowych.

Wizja rozwoju obszaru objętego LSR to pożądaný obraz przyszłości regionu, funkcjonującego według reguł gwarantujących zrównoważony rozwój. Obraz tego, co chcielibyśmy, aby zostało stworzone, lub aby się zdarzyło, czego realizacja wymaga zwykle upływu dłuższego okresu. Wizja pozwala nam na wyobrażenie, do czego ma nas prowadzić realizacja celów tej strategii.

WIZJA

Magiczne Góry Sowie z dziewiczą naturą, w których nawet szare jest kolorowe.

4.1. Cele ogólne i szczegółowe.

Cele wynikają z problemów, jakie zostały zidentyfikowane w wyniku analizy SWOT i są ściśle powiązane ze specyfiką obszaru. Znaczącą cechą problemów jest to, że przeszkadzają nam w osiągnięciu wizji rozwoju regionu i realizacji LSR. Dlatego zostały przyjęte cele, które pomogą nam rozwiązać te problemy. Cele powinny być konkretne i mierzalne, realistyczne, osiągalne, określone w czasie, czyli takie, o których można powiedzieć, że zostały wykonane lub nie. Cele powinniśmy osiągać w całości i w pełni za to ponosimy odpowiedzialność. Dążenie do celów powinno nas doprowadzić do realizacji wizji i satysfakcji z rozwoju Partnerstwa Sowiogórskiego. Przy realizacji planu opartego o zrównoważony rozwój cele muszą być zharmonizowane ze środowiskiem przyrodniczym. Granicą podejmowanych działań jest trwałość zasobów przyrodniczych. W wyniku naszych wspólnych działań ustaliliśmy, że stawiamy przed sobą realizację pięciu celów ogólnych. Osiągnięcie każdego z nich realizowane poprzez kilka celów szczegółowych. Cele szczegółowe osiągniemy, przyjmując do wykonania konkretne przedsięwzięcia.

Przy ustalaniu celów i przedsięwzięć przeszliśmy następującą drogę w planowaniu LSR (od ogółu do szczegółu):

**wnioski z analizy SWOT → specyfika obszaru (wykorzystanie atutów) → cel ogólny →
→ cele szczegółowe → przedsięwzięcia → operacje**

Cel ogólny 1

Inicjowanie, wspieranie i podejmowanie wspólnych działań służących poprawie infrastruktury regionu zwłaszcza turystycznej, technicznej i społecznej.

Cel jest reakcją na wniosek z analizy SWOT: istniejąca infrastruktura utrudnia rozwój regionu zwłaszcza w sferze turystycznej. Wykorzystujemy też takie atuty ze specyfiki obszaru, jakim jest chęć współpracy czterech samorządów, gdyż ten sektor ma największy wpływ na jakość infrastruktury. Tworzy to dodatkową szansę, że dzięki temu zmniejszy się taka słaba strona jak utrudnienie w funkcjonowaniu regionu z powodu przynależności gmin do aż trzech powiatów. Cel powinien doprowadzić do ściślejszej i bardziej efektywnej współpracy między samorządami. Włączenie do działań mieszkańców tego regionu i przedsiębiorców ma sprawić, że wzrosną

dochody mieszkańców spowodowane napływem turystów, zadowolonych z lepszego funkcjonowania infrastruktury. Cel ma duże szanse na realizację do 2015 roku, zwłaszcza że zasadniczym jego efektem będzie większa ilość wspólnych inicjatyw czterech samorządów związanych z infrastrukturą. Efektem będzie też współpraca trzech sektorów na rzecz rozwoju infrastruktury, zwłaszcza społecznej i turystycznej. Miarą osiągnięcia sukcesu będzie ilość inicjatyw związanych z infrastrukturą, które będą efektem wspólnych działań i ustaleń partnerów z obszaru objętego LSR. Cel ogólny będzie efektem osiągnięcia trzech celów szczegółowych. Nie możemy przyjąć tu miary w postaci jakości infrastruktury, gdyż ten rezultat będzie efektem przyjęcia celów inwestycyjnych bezpośrednio przez samorządy i inwestorów, a nie LGD.

Cele szczegółowe:

- 1.1. Dostosowanie infrastruktury do poziomu zapewniającego sprawne funkcjonowanie regionu.
- 1.2. Rozwój oferty turystycznej i rekreacyjnej powodujący wzrost dochodów w regionie.
- 1.3. Funkcjonowanie infrastruktury społecznej dostosowane do potrzeb aktywności lokalnej.

Cel ogólny 2

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego, poczucia tożsamości regionalnej i aktywności na rzecz rozwoju Gór Sowich.

Cel jest reakcją na wnioski z analizy SWOT: mieszkańcy nie mają poczucia tożsamości regionalnej, zbyt mała aktywność mieszkańców, małe możliwości radzenia sobie ze swoimi problemami. Wykorzystujemy też takie atuty ze specyfiki obszaru, jakim jest wyraźne cech geograficzne i przyrodniczo-krajobrazowe wyodrębniające region z otoczenia (Góry Sowie, Park Krajobrazowy Gór Sowich, obszar Natura 2000), oraz chęć do współpracy rodząca się wśród mieszkańców (zawiązanie LGD, uczestnictwo w pracach nad przygotowaniem LSR). Miarą osiągnięcia tego celu będzie wzrost aktywności mieszkańców przejawiająca się powstawaniem nowych organizacji społecznych, realizacja przez aktywne grupy mieszkańców własnych projektów i działań. Będzie to wyraźnie widoczne w ilości składanych wniosków o dofinansowanie w ramach operacji małe projekty w 2009 i 2013 roku przez organizacje społeczne. Cel może być osiągnięty do 2013 roku.

Cele szczegółowe:

- 2.1. Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców i poczucia tożsamości regionalnej.
- 2.2. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez większą świadomość, wiedzę, umiejętności mieszkańców i organizacji społecznych.

Cel ogólny 3

Wypromowanie Gór Sowich jako regionu o wielu walorach.

Cel jest reakcją na wnioski z analizy SWOT: pomimo znaczących zasobów i potencjału obszar nie jest znany jako region wart odwiedzenia, region nie funkcjonuje jako wspólne, wyróżniające się z otoczenia dobro, mieszkańcy nie mają poczucia tożsamości regionalnej. Wykorzystujemy też takie atuty ze specyfiki obszaru, jakim jest jego położenie geograficzne przy granicy z Republiką Czeską, niedaleko od autostrady A4, istniejąca oferta turystyczna z wieloma specyficznymi dla regionu atrakcjami (np.: twierdza w Srebrnej Górze, podziemne miasto Osówka, szlaki turystyczne, Przełęcz Jugowska i sporty zimowe). Miarą osiągnięcia tego celu będzie wzrost zainteresowania regionem przez turystów w porównaniu do 2009 roku i wiedza o regionie poza jego granicami. Cel może być osiągnięty do 2015 roku.

Cele szczegółowe:

- 3.1. Skoordynowana i skuteczniejsza promocja regionu podnosząca zainteresowanie walorami Gór Sowich.
- 3.2. Aktywna ochrona sowiogórskiego krajobrazu, przyrody, architektury, zabudowy, obiektów o znaczeniu historycznym i kulturowym zapewniającą ich trwałe zachowanie.

Cel ogólny 4**Poprawa współpracy pomiędzy sektorami: publicznym, społecznym i gospodarczym na rzecz rozwoju regionu.**

Cel jest reakcją na wnioski z analizy SWOT: niewielka i mało efektywna współpraca między sektorem publicznym, społecznym i gospodarczym na rzecz regionu, region nie funkcjonuje jako wspólne, wyróżniające się z otoczenia dobro. Wykorzystujemy też takie atuty ze specyfiki obszaru, jakim jest dobra współpraca samorządów i kilku organizacji i przedsiębiorców przy organizacji LGD. Cel może być osiągnięty do 2015 roku. Miara została określone w celu 1 z tym, że w tym celu nie będzie dotyczyło to tylko inicjatyw związanych z infrastrukturą, ale wszystkich inicjatyw, które będą rezultatem współpracy trójsektorowej.

Cele szczegółowe:

- 4.1. Wspieranie integracji sektora publicznego ze społeczeństwem i przedsiębiorcami, prowadzącej do podejmowania wspólnych działań na rzecz Gór Sowich.
- 4.2. Skuteczniejsza wymiana informacji między partnerami LGD, mieszkańcami, lokalnymi przedsiębiorcami, prowadząca do zmniejszenia poczucia izolacji.

Cel ogólny 5**Tworzenie w regionie miejsc i warunków do rozwoju i do zamieszkania ludzi młodych i aktywnych.**

Cel jest reakcją na wnioski z analizy SWOT: starzenie społeczeństwa co skutkuje spadkiem aktywności i wyludnianiem się obszaru. Wykorzystujemy też takie atuty ze specyfiki obszaru, jakim jest położenie w pobliżu dużych ośrodków miejskich, jakim jest Wrocław, Świdnica, Wałbrzych, oraz spokojnej, mało zaludnionej okolicy o ciekawym i urozmaiconym krajobrazie, możliwość również tworzenia swoistych miejsc pracy opartych na nowoczesnych technologiach. Cel może być osiągnięty do 2015 roku. Miara osiągnięcia tego celu będzie powstawanie przedsiębiorstw w tym samozatrudnienie z jednoczesnym osiadaniem pracowników lub przedsiębiorców w regionie - porównanie roku 2009 z rokiem 2015. Drugą miarą będzie ilość zamieszkałych w regionie ludzi młodych lub wykształconych, pracujących poza regionem w latach 2010-2015.

Cele szczegółowe:

- 5.1. Wzrost inicjatyw związanych z rozwojem przedsiębiorczości, usług, rzemiosła i produktów lokalnych w obszarze Partnerstwa Sowiogórskiego.
- 5.2. Wspieranie inicjatyw tworzących dobre warunki do zamieszkania w regionie.

4.2. Planowane przedsięwzięcia służące osiągnięciu celów szczegółowych.

Cel ogólny 1

Inicjowanie, wspieranie i podejmowanie wspólnych działań służących poprawie infrastruktury regionu zwłaszcza turystycznej, technicznej i społecznej.

Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia	Wskaźniki		
		Produktu	Rezultatu	Oddziaływania
1.1. Dostosowanie infrastruktury do poziomu zapewniającego sprawne funkcjonowanie regionu.	Uzupełnienie wiedzy o stanie infrastruktury w regionie zwłaszcza technicznej, społecznej	Opis infrastruktury regionu	Pełna znajomość stanu infrastruktury	Poprawa infrastruktury w regionie
	Współpraca i lobbing w instytucjach odpowiedzialnych za rozwój infrastruktury w regionie	Ilość spotkań	Umieszczenie w planach instytucji działań	Poprawa infrastruktury w regionie
	Budowa, modernizacja i rozbudowa małej infrastruktury turystycznej, lokalnych atrakcji turystycznych i rekreacyjnych	Ilość zrealizowanych obiektów	Wzrost o 30% ilości atrakcji turystycznych, małej infra.	Wzrost dochodów z turystyki w regionie
	Aktywny udział w opracowaniu, konsultacjach strategii, planów i programów, pracach zespołów specjalistycznych mających wpływ na rozwój regionu	Ilość spotkań	Umieszczenie w opracowaniach potrzeb regionu	Poprawa infrastruktury w regionie
	Poprawa bezpieczeństwa na drogach publicznych, usprawnienie sieci dróg i ich modernizacja oraz remont	Ilość obiektów podnoszących bezpieczeństwo	Zmniejszenie ilości wypadków o 25%	Poprawa bezpieczeństwa na drogach regionu
	Wspieranie działań zmierzających do rozwoju i modernizacji infrastruktury regionu	Ilość podjętych inicjatyw	Zwiększenie ilości inwestycji o 10% (wartość)	Poprawa infrastruktury w regionie
1.2. Rozwój oferty turystycznej i rekreacyjnej powodujący wzrost dochodów w regionie.	Rozwój spójnego systemu tras turystycznych w regionie	Opracowanie systemu tras	Wzrost o 20% ilości turystów na trasach	Wzrost dochodów z turystyki w regionie
	Opracowanie projektu tematycznych tras turystycznych, realizacja projektu	Opracowany projekt	Zrealizowanie co najmniej 3 tras tematycznych	Wzrost dochodów z turystyki w regionie
	Organizowanie imprez sportowych i rekreacyjnych	Ilość zorganizowanych imprez	Większa o 10% ilość imprez	Wzrost dochodów z turystyki w regionie
	Wspieranie rozwoju turystyki, agroturystyki, ekoturystyki, rekreacji w regionie	Ilość podjętych inicjatyw	Zwiększenie o 5% ilości usług turystycznych	Wzrost dochodów z turystyki w regionie
	Organizacja i prowadzenie przedsięwzięć edukacyjnych jako lokalnych ofert turystycznych	Ilość zorganizowanych przedsięwzięć	Powiększenie oferty o szkoły z Wrocławia	Wzrost dochodów z turystyki w regionie
1.3. Funkcjonowanie infrastruktury	Budowa, modernizacja, remont i wyposażenie świetlic i obiektów kultury, adaptacja pomieszczeń i	Powierzchnia w m ² pomieszczeń	Ilość osób korzystających ze zrealizowanych	Wzrost aktywności społecznej

społecznej dostosowane do potrzeb aktywności lokalnej.	budynków na potrzeby ogólnospołeczne		obiektów	mieszkańców
	Budowa, modernizacja, remont i wyposażenie obiektów sportowych	Ilość zrealizowanych działań	Ilość osób korzystających ze zrealizowanych obiektów	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców
	Budowa, modernizacja i wyposażenie ścieżek spacerowych, miejsc do rekreacji i wypoczynku w plenerze, rewitalizacja parków i innych obiektów ważnych dla społeczności lokalnych	Ilość zrealizowanych działań	Ilość osób korzystających ze zrealizowanych obiektów	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców

Cel ogólny 2

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego, poczucia tożsamości regionalnej i aktywności na rzecz rozwoju Gór Sowich.

Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia	Wskaźniki		
		Produktu	Rezultatu	Oddziaływania
2.1. Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców i poczucie tożsamości regionalnej.	Wsparcie i edukacja małych, lokalnych, początkujących organizacji społecznych	Ilość udzielonych wsparć	Ilość nowych organizacji	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców
	Organizacja imprez masowych i lokalnych zwłaszcza festynów, imprez kulturalnych, sportowych, turniejów, tradycyjnych związanych z miejscową kulturą i obyczajami zwłaszcza budujących tożsamość regionu	Ilość imprez	Wzrost co roku o 10% ilości uczestników imprez	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców
	Organizacja zajęć z patriotyzmu lokalnego i regionalnego dla dzieci i młodzieży	Ilość imprez	Wzrost o 30% osób utożsamiających się z regionem	Wzrost poczucia tożsamości regionalnej
	Wspieranie działalności zespołów artystycznych i grup sportowych	Ilość udzielonych wsparć	Umieszczenie w opracowaniach potrzeb regionu	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców
	Wspieranie lokalnej aktywności zwłaszcza artystycznej, rękodzielniczej, ludowej, kulturalnej, kulinarnej	Ilość udzielonych wsparć	Wzrost o 10% aktywności	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców
2.2. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez większą świadomość, wiedzę, umiejętności mieszkańców i	Organizacja szkoleń, warsztatów, sympozjów, odczytów, prelekcji i innych przedsięwzięć podnoszących wiedzę, świadomość i umiejętności społeczności regionu	Ilość zdarzeń	Ilość uczestników, która wzięła udział w zdarzeniach	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców
	Kursy korzystania z komputera, internetu i innych technik	Ilość kursów	Wzrost o 15% osób korzystających ze	Wzrost aktywności

organizacji społecznych.	informacyjnych		stron internetowych partnerstwa	społecznej mieszkańców
	Podnoszenie wiedzy i umiejętności lokalnych liderów	Ilość uczestników podnoszących swoje umiejętności	Ilość zrealizowanych projektów przez liderów	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców
	Tworzenie wiejskich grup działania skupionych wokół idei odnowy wsi	Ilość sołectw angażujących się w tworzenie grup	Ilość przygotowanych przez sołectwa planów odnowy miejscowości	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców

Cel ogólny 3

Wypromowanie Gór Sowich jako regionu o wielu walorach.

Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia	Wskaźniki		
		Produktu	Rezultatu	Oddziaływania
3.1. Skoordynowana i skuteczniejsza promocja regionu podnosząca zainteresowanie walorami Gór Sowich.	Opracowanie i realizacja programu wspólnej promocji Gór Sowich z wykorzystaniem różnych technik i mediów	Opracowany program	Ilość przygotowanych miejsc promujących region	Wzrost dochodów z turystyki w regionie
	Wydawnictwa, publikacje, filmy i inne materiały informacyjne, promocyjne o regionie i jego walorach	Ilość przygotowanych materiałów	Wzrost wiedzy o regionie o 20% wśród mieszkańców Wrocławia	Wzrost wiedzy o regionie i dochodów z turystyki
	Udział w targach turystycznych i innych tego rodzaju imprezach, w celu promocji regionu	Udział w imprezach	Wzrost zainteresowania regionem przez biura turystyczne	Wzrost dochodów z turystyki w regionie
	Opracowanie systemu wizualizacji i identyfikacji wizualnej regionu	Opracowanie	Oznakowanie regionu	Wzrost dochodów z turystyki w regionie
	Opracowanie i wdrażanie marki Gór Sowich, rozwój i bieżące funkcjonowanie systemu obsługi marki	Marka regionu	Wzrost sprzedaży pod marką regionu	Wzrost dochodów mieszkańców w regionie
	Opracowanie i zarządzanie interaktywną mapą regionu	Mapa	Ilość wejść na stronę	Wzrost dochodów z turystyki w regionie
3.2. Aktywna ochrona sowiogórskiego krajobrazu, przyrody,	Uzupełnienie i uporządkowanie wiedzy o regionalnej architekturze, zabudowie, układach architektonicznych, obiektach i miejscach o znaczeniu	Opracowania	Pełniejsze rozpoznanie regionu	Wzrost wiedzy o regionie

architektury, zabudowy, obiektów o znaczeniu historycznym i kulturowym zapewniającą ich trwałe zachowanie.	historycznym i kulturowym			
	Rewitalizacja, renowacja i odbudowa obiektów o znaczeniu historycznym i kulturowym	Obiekty zrealizowane	Poprawa stanu co najmniej 5 obiektów	Zachowanie swoistego charakteru regionu
	Wspieranie działań wprowadzających elementy małej architektury tworzącej swoisty wygląd regionu	Obiekty zrealizowane	Wzrost o 20% poparcia mieszkańców dla takich działań	Zachowanie swoistego charakteru regionu
	Uzupełnienie wiedzy o krajobrazie i przyrodzie regionu	Opracowania	Pełniejsze rozpoznanie regionu	Wzrost wiedzy o regionie
	Rekultywacja, renaturyzacja, zagospodarowanie terenów zdegradowanych, szpecących krajobraz tak aby przywrócić ład w krajobrazie i uporządkowanie zabudowy	Ilość ha	Poprawa jakości krajobrazu	Zachowanie swoistego charakteru regionu
	Pomoc w przystąpieniu rolników do programu rolnośrodowiskowego w celu zachowania i ochrony łąk w krajobrazie	Ilość udzielonych porad	Ilość ha w programie rolnośrodowiskowym	Ochrona przyrody i wzrost dochodów rolników

Cel ogólny 4

Poprawa współpracy pomiędzy sektorami: publicznym, społecznym i gospodarczym na rzecz rozwoju regionu.

Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia	Wskaźniki		
		Produktu	Rezultatu	Oddziaływania
4.1. Wspieranie integracji sektora publicznego ze społeczeństwem i przedsiębiorcami prowadzącej do podejmowania wspólnych działań na rzecz Gór Sowich.	Organizacja imprez integrujących trzy sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy	Ilość imprez	Ilość działań podjętych przez uczestników	Poprawa współpracy w regionie
	Wspólne wyjazdy trzech sektorów w celu poznania walorów regionu i dorobku innych LGD	Ilość wyjazdów	Ilość działań podjętych przez uczestników	Poprawa współpracy w regionie
	Utworzenie ośrodka porozumienia międzysektorowego prowadzącego działania usprawniające współpracę przedsiębiorców z samorządami i mieszkańcami	Ośrodek	Ilość spotkań w ośrodku	Poprawa współpracy w regionie
4.2. Skuteczniejsza wymiana informacji między partnerami LGD, mieszkańcami, lokalnymi	Organizacja i usprawnienie wymiany informacji w regionie	Ilość działań	Spadek o 10% skarg na działalność gmin	Poprawa współpracy w regionie
	Organizacja i rozbudowa sieci informatycznych wraz z	Ilość punktów dostępowych do	Ilość osób, dla który ułatwiono dostęp do	Poprawa współpracy w

przedsiębiorcami prowadząca do zmniejszenia poczucia izolacji.	infrastrukturą towarzyszącą	internetu	internetu	regionie
	Wydawanie regionalnej gazety lub innego periodyku jako źródła informacji o działaniach w regionie	Gazet, periodyk	Ilość osób korzystających	Poprawa współpracy w regionie

Cel ogólny 5

Tworzenie w regionie miejsc i warunków do rozwoju i do zamieszkania ludzi młodych i aktywnych.

Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia	Wskaźniki		
		Produktu	Rezultatu	Oddziaływania
5.1. Wzrost inicjatyw związanych z rozwojem przedsiębiorczości, usług, rzemiosła i produktów w obszarze Partnerstwa Sowiogórskiego.	Wspieranie rozwoju firm i działalności stwarzających warunki dla zatrudnienia ludzi aktywnych, młodych, zwłaszcza rozwijających innowacyjne technologie w regionie	Ilość wsparć	Ilość powstałych miejsc pracy	Wzrost liczby ludności w regionie
	Organizacja pokazów i jarmarków rękodzieła ludowego, rzemiosła, sztuki kulinarnej i innych usług, produktów, dzieł charakterystycznych dla regionu	Ilość wydarzeń	Wzrost liczby wytwórców, produktów	Wzrost liczby ludności w regionie
	Wspieranie tworzenia i organizowania bezpiecznej opieki nad dziećmi, edukacji dzieci i młodzieży, rehabilitacji osób niepełnosprawnych i opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi	Ilość powstałych firm	Poprawa opieki nad osobami niesamodzielnymi	Wzrost liczby ludności w regionie
	Podnoszenie umiejętności i wiedzy w zakresie aktywności zawodowej, rzemiosła, przedsiębiorczości	Ilość uczestników	Ilość nowych firm lub miejsc pracy	Wzrost liczby ludności w regionie
5.2. Wspieranie inicjatyw tworzących dobre warunki do zamieszkania w regionie.	Usprawnienie i modernizacja transportu osobowego – lepszy dojazd do regionu i sprawniejsze poruszanie się wewnątrz	Ilość połączeń z większymi ośrodkami	Wzrost o 15% ilości osób przyjeżdżających do regionu	Wzrost liczby ludności w regionie
	Analiza wskazująca, jakie cechy regionu mogą być atutem przyciągającym na stałe ludzi młodych i aktywnych	Analiza	Lepsze przygotowanie działań	Wzrost liczby ludności w regionie

5. Określenie misji LGD.

MISJA

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Sowiogórskie

Tworzymy miejsce do życia o dobrym standardzie z tożsamością, z którego wszyscy będziemy dumni i szczęśliwi.

6. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR.

Określona w części opisowej specyfika obszaru, związane z nią problemy zidentyfikowane w analizie SWOT oraz opisane w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich cele dla Programu Leader stanowią punkt wyjścia do pracy nad celami dla LSR. Uznaliśmy, że realizować będziemy następujące cele, które przyczynią się do rozwiązania naszych obecnych problemów, uwzględniając jednocześnie naszą lokalną specyfikę:

Cel ogólny 1. Inicjowanie, wspieranie i podejmowanie wspólnych działań służących poprawie infrastruktury regionu zwłaszcza turystycznej, technicznej i społecznej.

Cel wynika ze specyfiki obszaru polegające na rozdrobnionym podziale administracyjnym, przynależność gmin do aż trzech powiatów. Wykorzystuje też takie atuty ze specyfiki obszaru, jakim jest chęć współpracy czterech samorządów.

Cel ogólny 2. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego, poczucia tożsamości regionalnej i aktywności na rzecz rozwoju Gór Sowich.

Cel jest spójny z taką specyfiką obszaru, jaką jest wyraźne cech geograficzne i przyrodniczo – krajobrazowe wyodrębniające region z otoczeni (Góry Sowie, Park Krajobrazowy Gór Sowich, obszar Natura 2000), oraz chęć do współpracy rodząca się wśród mieszkańców (zawiązanie LGD, uczestnictwo w pracach nad przygotowaniem LSR).

Cel ogólny 3. Wypromowanie Gór Sowich jako regionu o wielu walorach.

Cel jest spójny ze specyfiką obszaru, wynikającą z położenia geograficznego w Górach Sowich, przy granicy z Republiką Czeską, niedaleko od autostrady A4, istniejąca oferta turystyczna z wieloma specyficznymi dla regionu atrakcjami (np.: twierdza w Srebrnej Górze, podziemne miasto Osówka, szlaki turystyczne, Przełęcz Jugowska i sporty zimowe).

Cel ogólny 4. Poprawa współpracy pomiędzy sektorami: publicznym, społecznym i gospodarczym na rzecz rozwoju regionu.

Cel jest spójny ze specyfiką obszaru polegającą na niewielkiej i mało efektywnej współpracy między sektorem publicznym, społecznym i gospodarczym na rzecz regionu, oraz że region nie funkcjonuje jako wspólne, wyróżniające się z otoczenia dobro, dobra współpraca samorządów i kilku organizacji i przedsiębiorców przy organizacji LGD.

Cel ogólny 5. Tworzenie w regionie miejsc i warunków do rozwoju i do zamieszkania ludzi młodych i aktywnych.

Cel jest specyfiką obszaru polegająca na starzeniu się społeczeństwa, co skutkuje spadkiem aktywności i wyludnianiem się obszaru. Wykorzystujemy też specyfikę obszaru w postaci położenia w pobliżu dużych ośrodków miejskich, jakim jest Wrocław, Świdnica, Wałbrzych, oraz spokojnej, mało zaludnionej okolicy o ciekawym i urozmaiconym krajobrazie, możliwość tworzenia swoistych miejsc pracy opartych na nowoczesnych technologiach.

7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR.

Podejście zintegrowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju rozpatrywać można na trzech poziomach:

- zintegrowania celów, przedsięwzięć i operacji tak aby wzajemnie się uzupełniały i na siebie oddziaływały dając efekt synergii;
- związków między różnymi podmiotami i aktorami lokalnymi w realizacji przedsięwzięć tak aby przedstawiciele z wszystkich sektorów byli zaangażowani w realizację operacji w ramach przedsięwzięć;
- oparcie realizacji przedsięwzięć o lokalne zasoby, tożsamość, wartości i specyfikę obszaru.

Mówiąc o zintegrowanym podejściu w ramach celów przedsięwzięć i operacji zwrócić uwagę należy na **proces planowania strategicznego** przeprowadzony podczas przygotowania LSR dla obszaru Gór Sowich. Planowanie to opierało się na specyfice obszaru wykazanej w diagnozie oraz pracy warsztatowej z przedstawicielami społeczności lokalnej reprezentującej sektor publiczny, gospodarczy i społeczny. Takie przeprowadzenie procesu zapewnia, że w jego ramach uwzględnione zostały **najważniejsze cele** dla społeczności lokalnej. Cele te zgodnie z założeniami Programu Leader dotyczą obszarów wiejskich i sposobów na rozwiązywanie ich problemów. Zaplanowane w ramach LSR **przedsięwzięcia** mają charakter zintegrowany, ponieważ zakładają rozwiązywanie głównych zdefiniowanych dla obszaru problemów. Przedsięwzięcia powinny wzajemnie się uzupełniać w trakcie realizacji, np. wspieranie rozwoju turystyki, agroturystyki, ekoturystyki, rekreacji w regionie będzie miało wpływ na rozwój spójnego i dobrze funkcjonującego systemu tras turystycznych w regionie a wszystko to pod marką Gór Sowich. Przy planowaniu zakresu **operacji** w ramach przedsięwzięć również kierowano się ich zintegrowaniem i wzajemnym oddziaływaniem.

Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w ramach LSR dla Gór Sowich przewidują zaangażowanie podmiotów reprezentujących sektor publiczny, gospodarczy i społeczny. Przykładowo przedsięwzięcia związane z rozwojem turystycznym regionu angażują jednocześnie gminy (budowa małej infrastruktury turystycznej), rolników (gospodarstwa agroturystyczne), mikroprzedsiębiorców i osoby myślące o założeniu działalności gospodarczej (usługi turystyczne, baza noclegowa i gastronomiczna) oraz organizacje pozarządowe (organizacja imprez promujących ofertę i walory regionu). Podobna zasada wzajemnego uzupełniania się przedstawicieli trzech sektorów w realizacji zadań przewidziana została w pozostałych przedsięwzięciach.

Realizacja przewidzianych w strategii przedsięwzięć oparta będzie o lokalne, zasoby, tożsamość, wartości i specyfikę obszaru. Dotyczy to zarówno zadań w ramach rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej, a także wypromowania obszaru Gór Sowich, które szczególnie oparte będą na lokalnych walorach przyrodniczych, a także historycznych, tradycji kulturowej czy tradycji kulinarnej. Z kolei działania związane ze społeczeństwem obywatelskim rozwiązywać będą lokalne problemy związane z niską aktywnością społeczną.

Realizowane w ramach przedsięwzięć podejście zintegrowane skierowane będzie przede wszystkim do podmiotów z sektorów: rolnictwa, hotelarstwa i gastronomii, edukacji oraz rozrywki i rekreacji.

8. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR.

W zakresie planowanego **dostosowanie infrastruktury do poziomu zapewniającego sprawne funkcjonowanie regionu** za innowacyjne można uznać przedsięwzięcia związane z:

- współpracą i lobbieniem w instytucjach odpowiedzialnych za rozwój infrastruktury w

regionie;

- budową, modernizacją i rozbudową małej infrastruktury turystycznej, lokalnych atrakcji turystycznych i rekreacyjnych;
- aktywnym udziałem w opracowaniu, konsultacjach strategii, planów i programów, pracach zespołów specjalistycznych mających wpływ na rozwój regionu.

Innowacyjność tych przedsięwzięć dotyczy poziomu regionu, w którym do tej pory tylko sporadycznie współpracowano na rzecz wspólnego rozwoju szczególnie infrastruktury turystycznej, czy zachęcano mieszkańców do aktywnego udziału w opracowaniu dokumentów strategicznych.

W zakresie rozwoju **oferty turystycznej i rekreacyjnej powodujący wzrost dochodów w regionie** za innowacyjne można uznać przedsięwzięcia związane z:

- rozwojem spójnego i dobrze funkcjonującego systemu tras turystycznych w regionie;
- opracowaniem projektu tematycznych tras turystycznych.

O ile innowacyjność rozwoju spójnego systemu tras turystycznych można rozpatrywać tylko w aspekcie regionalnym to plany rozwoju tras tematycznych mają już charakter innowacji na poziomie krajowym.

W zakresie **zwiększenia aktywności społecznej mieszkańców i poczucie tożsamości regionalnej** za innowacyjne można uznać przedsięwzięcia związane z:

- wspieraniem lokalnej aktywności zwłaszcza artystycznej, rękodzielniczej, ludowej, kulturalnej, kulinarnej.

Realizacja i wspieranie tego typu aktywności lokalnych obserwowana jest dopiero w kilku ostatnich latach. Związane to jest z globalnymi trendami powrotu do lokalnych wartości i tradycji, które mogą się przeciwstawić produkcji masowej.

W zakresie **budowanie społeczeństwa obywatelskiego** za innowacyjne można uznać przedsięwzięcia związane z:

- tworzeniem wiejskich grup działania skupionych wokół idei odnowy wsi.

Idea społecznej odnowy wsi to idea stosunkowo młoda, zrodzona w latach 80 dwudziestego wieku w Austrii. W skali naszego kraju podejmowanie tego typu inicjatyw jest ciągle jeszcze działaniem o charakterze innowacyjnym.

W zakresie **skoordynowania i bardziej skutecznej promocji regionu** za innowacyjne można uznać przedsięwzięcia związane z:

- Opracowaniem i realizacją programu wspólnej promocji Gór Sowich z wykorzystaniem różnych technik i mediów;
- Opracowaniem systemu wizualizacji (logo), systemu identyfikacji wizualnej regionu;
- Opracowaniem i wdrażaniem marki Gór Sowich, rozwój i bieżące funkcjonowanie systemu obsługi marki.

Przedsięwzięcia te noszą znamiona działań związanych z marketingiem miejsc. Ta gałąź działań marketingowych jest innowacyjnym sposobem działań na rzecz promocji miast/regionów. Podjęcie ich na obszarach wiejskich uważa się za szczególnie innowacyjne.

W zakresie **aktywnej ochrony sowiogórskiego krajobrazu, przyrody, architektury, zabudowy, obiektów o znaczeniu historycznym i kulturowym** za innowacyjne można uznać może nie tyle same przedsięwzięcia ile przyświecającą im ideę – ochrony lokalnych zasobów nie tylko w rozumieniu „materialnym”, ale również tradycji architektonicznej jako indywidualnej tożsamości regionu.

Przedsięwzięcia związane z **celem ogólnym 4** „Poprawa współpracy pomiędzy sektorem

publicznym, społecznym i gospodarczym na rzecz rozwoju regionu”, są specyficzne dla obszarów, które realizują etapy początkowe budowania partnerstwa. W procesie tym mają one charakter innowacyjny jedynie dla regionu, ale ich realizacja ma bezpośredni wpływ na pozostałe zaplanowane przedsięwzięcia.

Przedsięwzięcia związane z **celem ogólnym 5** „Tworzenie w regionie warunków do rozwoju i do zamieszkania ludzi młodych i aktywnych” również są godne uwagi nie ze względu na „narzędzia” ich realizacji, ale ideę, która im przyświeca. Odływ ludzi młodych i wykształconych obserwowany jest na obszarach wiejskich w całej Polsce. W aspekcie społecznym można to zjawisko uznać za jeden z głównych problemów na wsi. Sukces w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć może posłużyć jak „modelowe rozwiązanie” dla innych obszarów wiejskich w kraju.

9. Określenie procedur.

W celu stworzenia sprawnego i czytelnego dla potencjalnych beneficjentów systemu przyznawania wsparcia z budżetu LGD, opracowano następujący **zestaw procedur**:

1. Procedura przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji w ramach wdrażania LSR;
2. Procedura wyboru operacji:
 - ocena zgodności operacji z LSR;
 - ocena operacji na podstawie lokalnych kryteriów wyboru, w tym lokalne kryteria wyboru operacji dla różnych działań;
 - Lokalne Kryteria Wyboru.
3. Procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru;
4. Procedura wyłączenia członka Rady od udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność w procesie oceny;
5. Procedura odwoławcza od decyzji Rady.

Rada dokonuje oceny zgodności operacji z LSR na podstawie ustalonej procedury oraz z zastosowaniem lokalnych kryteriów wyboru, określających priorytety LGD jako instytucji finansującej i odpowiedzialnej za realizację LSR. Procedura przeprowadzania głosowania zawarta jest w Regulaminie Rady, stanowiącym załącznik do wniosku o wybór LGD.

Procedura przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji w ramach wdrażania LSR.

- LGD wspólnie z Samorządem Województwa (SW) oraz Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) ustala termin składania wniosków o dofinansowanie operacji, oraz treści ogłoszenia o naborze wniosków. Ogłoszenie terminu naboru poprzedzone jest szkoleniami dla potencjalnych beneficjentów i doradztwem dla zainteresowanych.
- W sprawie przyjmowania wniosków przez LGD na działania: „Odnowa i rozwój wsi”, „Małe projekty”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” tryb będzie następujący: Zarząd Stowarzyszenia podejmuje uchwałę w sprawie ogłoszenia/rozpoczęcia naboru wniosków o pomoc w ramach środków przewidzianych na realizację LSR, zgodnie z ustaleniami z SW i ARiMR.
- LGD przygotowuje treść ogłoszenia: odniesienie treści ogłoszenia do dokumentów (rozporządzenie o wdrażaniu LSR, rozporządzenie o PROW 2007 – 2013, Lokalna Strategia Rozwoju).

Zawartość treści ogłoszenia:

- nazwa LGD;
- nazwa działania w zakresie naboru wniosków o dofinansowanie projektów w ramach realizacji LSR;
- termin składania wniosków o przyznanie pomocy (termin nie krótszy niż 14 dni i nie dłuższy niż 30 dni);
- miejsce i sposób składania wniosków o przyznanie pomocy (biuro LGD: adres, godziny otwarcia);
- zasady ubiegania się o pomoc (informacje dotyczące kryteriów wyboru operacji, w tym lokalne kryteria przyznawania pomocy określone w LSR, rodzaj operacji podlegających dofinansowaniu, typ beneficjentów, limit dostępnych środków przeznaczonych na realizację operacji w ramach naboru i poziom dofinansowania);
- informacja, gdzie można uzyskać szczegółowe informacje (strony internetowe: LGD i urzędów gmin; osoba do kontaktu w biurze LGD i urzędach gmin, etc.);
- informacja, gdzie można pobrać dokumentację konkursową: biuro LGD, strony internetowe urzędów gmin, itp.;
- informacja o ważnych dokumentach konkursowych: rozporządzenie o wdrażaniu LSR, PROW 2007 – 2013, Lokalna Strategia Rozwoju, formularz wniosku o przyznanie pomocy, wzór umowy, inne obowiązkowe dokumenty;
- informacja – kto i gdzie może pomóc w przygotowaniu wniosku.

Ogłoszenie o naborze wniosków zostanie umieszczone między innymi w następujących miejscach:

- stronach internetowych: LGD, urzędów gmin;
- tablicach ogłoszeń LGD, urzędów gmin i zwyczajowo przyjętych miejscach w sołectwach;
- w siedzibach członków LGD;
- w prasie lokalnej.

Miejsce i sposób składania wniosków: Biuro Stowarzyszenia (dyżury otwarcia i dyżury pracowników), osobiście, za pośrednictwem osoby upoważnionej lub drogą pocztową (przesyłka musi dotrzeć do godziny zamknięcia biura w ostatnim dniu naboru).

Przyjmowanie wniosków:

- w formie papierowej: oryginał wypełniony komputerowo z podaniem spisu treści i liczby załączników, kopia wniosku z załącznikami;
- upoważniona osoba wydaje potwierdzenie przyjęcia wniosku, w przypadku przesyłki pocztowej w przeciągu 3 dni od jej otrzymania do wnioskodawcy wysyłany jest list potwierdzający wpłynięcie wniosku;
- na pierwszej stronie wniosku pracownik biura przystawia pieczętkę Stowarzyszenia, wpisuje datę oraz numer wniosku (znak sprawy), oraz liczbę załączników;
- oficjalne zamknięcie listy następuje w dniu zakończenia terminu składania wniosków: podkreślenie listy i podpisanie przez upoważnione osoby, przeliczenie wniosków, sprawdzenie rejestru przyjmowania wniosków.

Biuro LGD zestawia złożone wnioski w zbiorczą listę wniosków o dofinansowanie operacji dla danego działania osi 4.

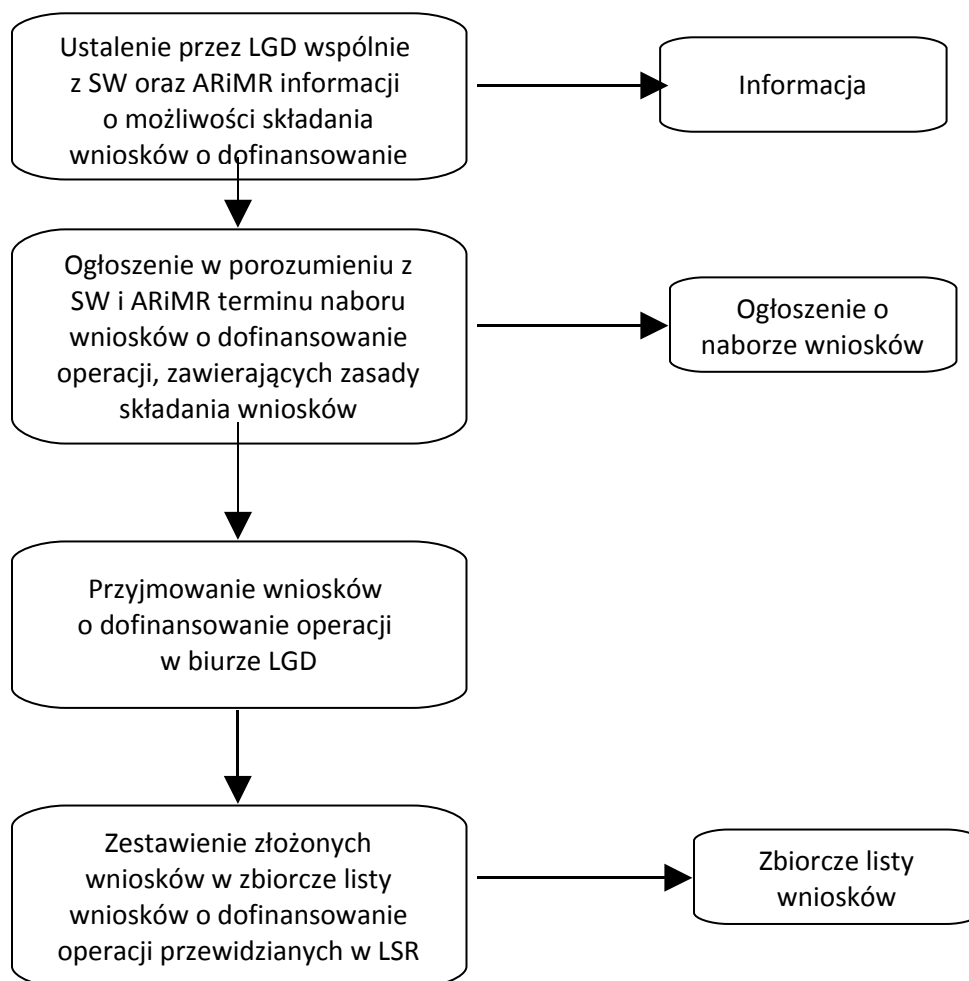
Poniżej przedstawione jest tabelaryczne ujęcie tej procedury oraz jej postać graficzna.

Ogólna procedura przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji w ramach wdrażania LSR – wersja tabelaryczna.

		OGÓLNA PROCEDURA: przyjmowanie wniosków o dofinansowanie operacji w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR)	
Miejsce na pieczętkę			
CEL PROCEDURY		Przyjęcie wniosków, ich kopii do wyboru operacji przez Lokalną Grupę Działania (LGD) w ramach posiadanego budżetu na realizację LSR	
ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA PROCEDURE		Kierownik Biura LGD	
ZAKRES STOSOWANIA		Dotyczy wszystkich pracowników LGD biorących udział w przygotowaniu dokumentacji dotyczącej naboru oraz członków Zarządu	
WEJŚCIE		Lokalna Strategia Rozwoju, obowiązujące akty prawne dotyczące Leader PROW ² , personel biura LGD, sprzęt biurowy	
Krok	Czynności	Osoba odpowiedzialna	Zapisy
1	Ustalenie przez LGD wspólnie z Instytucją Wdrażającą (IW) treści informacji o możliwości składania wniosków w Biurze LGD	Prezes Zarządu	Treść informacji o możliwości składania wniosków
2	Ogłoszenie w porozumieniu z IW terminu naboru wniosków o dofinansowanie operacji, zawierającego zasady składania wniosków	Prezes Zarządu	Informacja o naborze wniosków
3	Przyjmowanie wniosków o dofinansowanie operacji dla danego działania osi 4 Leader	Pracownik Biura	Propozycje wniosków: oryginał, kopia oraz potwierdzenie przyjęcia wniosku
4	Zestawienie złożonych wniosków w zbiorczą listę wniosków o dofinansowanie operacji dla poszczególnych działań Leader	Pracownik Biura	Zbiorcze listy złożonych wniosków
WYJŚCIE		Zbiorcza lista wniosków do dofinansowania	
DOKUMENTY ZWIĄZANE Z PROCEDURĄ		Regulamin Biura Regulamin Zarządu Regulamin Rady	
SPRAWDZIŁ Kierownik Biura		ZATWIERDZIŁ Prezes Zarządu	
Data:		Data:	

² Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Ogólna procedura przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji w ramach wdrażania LSR – wersja graficzna:

Procedura wyboru operacji

1. Rada dokonuje wyboru operacji w terminie 30 dni od dnia zakończenia składania wniosków na posiedzeniu Rady zwołanym zgodnie z regulaminem Rady.
2. Członkowie Rady w okresie 14 dni przed posiedzeniem Rady otrzymują z Biura dokumenty w formie kopii w wersji elektronicznej, drukowanej lub mogą mieć udostępnione do wglądu w Biurze LGD.
3. W celu zabezpieczenia danych poufnych zawartych we wniosku członkowie Rady dokonują w dniu posiedzenia Rady:
 - złożenia oświadczenia, że zobowiązują się do zachowania w tajemnicy i zaufaniu informacji objętych wnioskami oraz że zobowiązują się do bezstronnej oceny;
 - złożenia oświadczenia, że oceniającego nie łączą interesy z wnioskodawcą (procedura wyłączenia członka Rady w przypadku zaistnienia sytuacji, która może wywoływać wątpliwość co do jego bezstronności – w Regulaminie Rady).
4. Głosowanie za pomocą kart oceny zgodności operacji z LSR oraz za pomocą kart oceny operacji według kryteriów lokalnych przyjętych przez Stowarzyszenie. Głosowanie odbywa się zgodnie z Regulaminem Rady.

5. Uchwały podjęte przez Radę Przewodniczącą przekazuje Zarządowi nie później niż 7 dni od ich uchwalenia.
6. Zarząd informuje wnioskodawcę w terminie 14 dni o:
 - zgodności lub niezgodności operacji z LSR – wskazując przyczyny niezgodności;
 - wybraniu albo niewybraniu operacji – wskazując przyczyny nie wybrania;
 - liczbie uzyskanych punktów lub miejscu na liście;
 - w przypadku nie wybrania operacji wnioskodawcy przysługuje prawo odwołania od decyzji Rady.
7. LGD przekazuje właściwemu podmiotowi wdrażającemu listy wybranych i niewybranych operacji oraz uchwały Rady LGD wraz ze złożonymi wnioskami w terminie 14 dni od dnia wyboru operacji.

9.1.1 Ocena zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju

- Procedura oceny zgodności operacji z LSR polega na dokonaniu oceny zgodności celów i zakresu operacji z celami ogólnymi, szczegółowymi i przedsięwzięciami zapisanymi w LSR.
- Ocena zgodności z LSR jest dokonywana indywidualnie przez członków Rady (na podstawie instrukcji) poprzez wypełnienie imiennych karty oceny zgodności.
- W karcie oceny **zgodności formalnej operacji** z LSR, członkowie Rady odpowiadają na pytania czy:
 - Wniosek złożono w terminie określonym w ogłoszeniu o konkursie?
 - Wniosek sporządzono na obowiązującym formularzu?
 - Wnioskodawca prowadzi działalność i/lub mieszka na terenie obszaru LGD?
 - Projekt jest realizowany na terenie obszaru LGD?
 - Wniosek jest podpisany przez wnioskodawcę lub przez osobę upoważnioną?

Uwaga: Uznanie operacji za formalnie zgodną z LSR skutkuje przekazaniem operacji do oceny zgodności operacji z LSR

1. W karcie oceny **zgodności operacji z LSR**, członkowie Rady odpowiadają na pytania:
 - 1) Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów ogólnych LSR?
 - 2) Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR?
 - 3) Czy realizacja operacji jest zgodna z przedsięwzięciami zaplanowanymi w LSR?
- Uznanie operacji **za zgodną** z LSR skutkuje przekazaniem operacji do dalszej oceny według lokalnych kryteriów wyboru.
- Operacja, która **nie zostanie uznana za zgodną** z LSR nie podlega dalszej ocenie i zostaje zwrócona wnioskodawcy bez możliwości odwołania się od decyzji Rady.
- Operacja **zostanie uznana za zgodną** z LSR, jeżeli będzie zgodna z:
 - 1) warunkami uzyskania wsparcia w ramach LSR;
 - 2) co najmniej jednym celem ogólnym;
 - 3) co najmniej jednym celem szczegółowym.
- Do dalszej oceny, na podstawie lokalnych kryteriów wyboru, zostaną przekazane operacje uznane przez Radę za zgodne z LSR – bezwzględną większością głosów.
- Załącznikiem do niniejszej procedury jest karta oceny zgodności operacji z LSR.

9.1.2 Ocena operacji na podstawie lokalnych kryteriów wyboru

1. Procedura oceny operacji, na podstawie lokalnych kryteriów wyboru, polega na dokonaniu oceny operacji zakwalifikowanych wcześniej, jako **operacji zgodnych z LSR**. Ocena

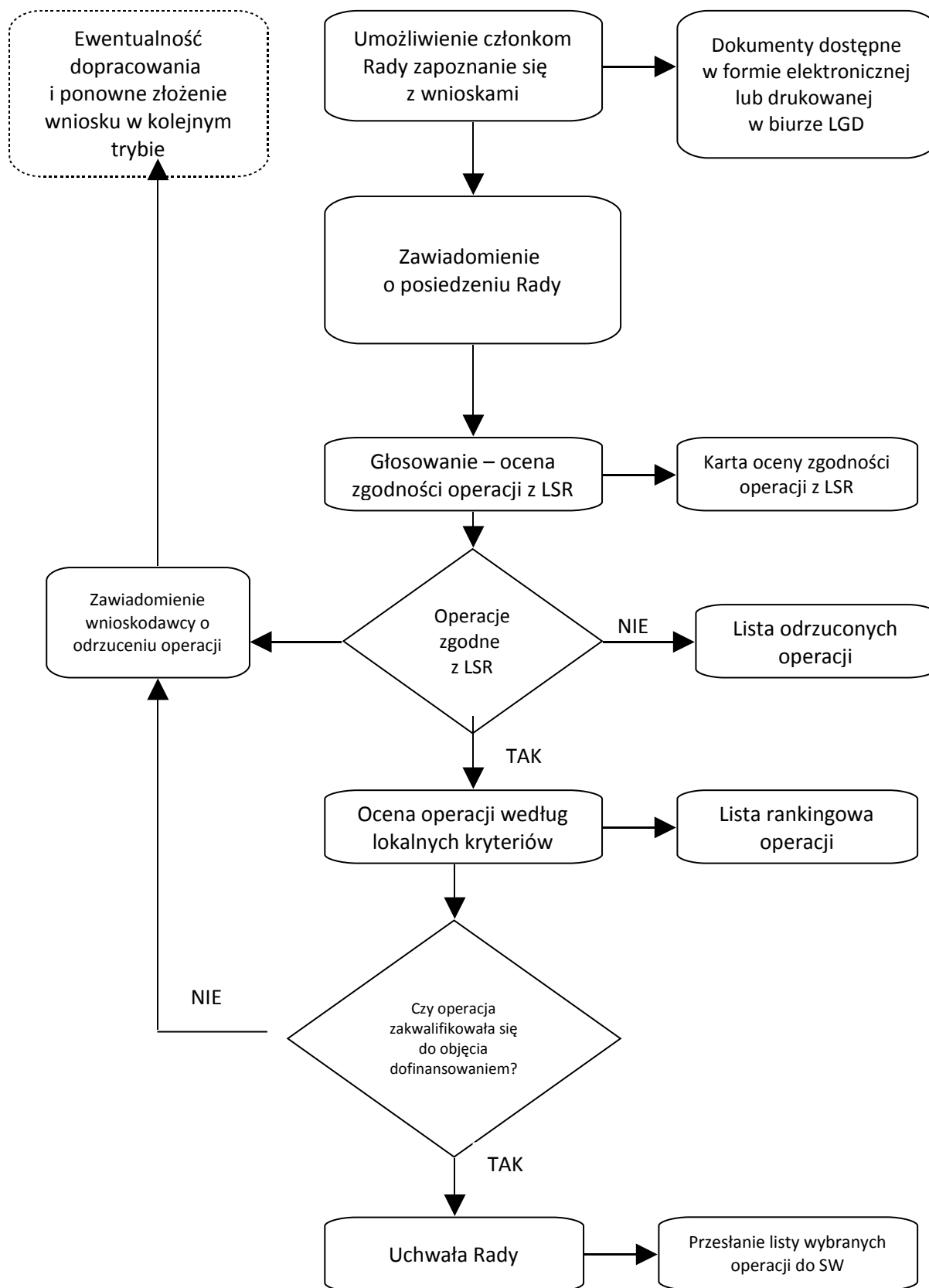
- odbywa się na podstawie lokalnych kryteriów wyboru.
2. Zasadniczym celem tej procedury jest wybór operacji, które w największym stopniu mogą realizować założenia LSR.
 3. Ocena dokonywana jest indywidualnie przez członków Rady, na imiennych kartach oceny operacji, według lokalnych kryteriów wyboru. Miejsce operacji na liście rankingowej określa średnia arytmetyczna wszystkich indywidualnych ocen.

Ogólna procedura wyboru operacji – wersja tabelaryczna:

(miejsce na pieczęć)	OGÓLNA PROCEDURA WYBORU OPERACJI do dofinansowania w ramach wdrażania Lokalne Strategii Rozwoju (LSR)		
CEL PROCEDURY	Przejrzyste przeprowadzenie procesu wyboru operacji do dofinansowania przez Lokalną Grupę Działania (LGD) w ramach posiadanego budżetu na realizację LSR		
ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA PROCEDURĘ	Przewodniczący Rady		
ZAKRES STOSOWANIA	Dotyczy pracowników biura LGD biorących udział w organizacji procesu wyboru operacji, członków Rady, członków Zarządu		
WEJŚCIE	Złożone operacje do dofinansowania, obowiązujące akty prawne dotyczące Leader PROW ³ , Lokalna Strategia Rozwoju, personel biura, sprzęt biurowy		
KROK	Czynności	Osoba odpowiedzialna	Zapisy
1	Zapoznanie się przez członków Rady ze złożonymi wnioskami	Kierownik Biura	Zbiorcza lista złożonych wniosków, strony www beneficjentów
2	Ocena wniosków o dofinansowanie projektów pod kątem zgodności z LSR	Przewodniczący Rady	Lista wniosków zgodnych z LSR. Lista wniosków odrzuconych z powodu braku zgodności z LSR
3	Ocena wniosków o dofinansowanie projektów według lokalnych kryteriów wyboru	Przewodniczący Rady	Uchwały Rady do każdej operacji. Lista wniosków nie wybranych do dofinansowania
4	Przekazanie listy wniosków wybranych do dofinansowania oraz nie wybranych i uchwał w/s wyboru operacji do SW lub ARiMR	Biuro Zarządu	
WYJŚCIE	Lista rankingowa operacji wybranych do dofinansowania Lista wniosków nie wybranych do dofinansowania Uchwały Rady do operacji wybranych do dofinansowania		
DOKUMENTY ZWIĄZANE Z PROCEDURĄ	Regulamin Rady Regulamin Zarządu Regulamin Biura		
SPRAWDZIŁ: Kierownik Biura	ZATWIERDZIŁ: Przewodniczący Rady		
Data:	Data:		

³PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Ogólna procedura wyboru operacji do dofinansowania – wersja graficzna:

Procedura zmiany Lokalnych Kryteriów Wyboru

Rada LGD ma prawo do zmiany lokalnych kryteriów wyboru projektów. Może się to stać w ramach aktualizacji LSR-u. Uprawnieni do wystąpienia o zmianę lokalnych kryteriów wyboru są wszyscy członkowie Rady. Zgłaszają pisemną propozycję zmian wraz ze szczegółowym uzasadnieniem. Propozycje zmian są rozpatrywane i uchwalane na Walnym Zebraniu Członków. W przypadku zmiany lokalnych kryteriów wyboru będą one obowiązywać dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian.

Procedura zmiany Lokalnych Kryteriów Wyboru – wersja graficzna:

Procedura wyłączenia członka Rady od udziału w wyborze projektów

1. W razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność członka Rady w procesie oceny wprowadza się niniejszą procedurę.
2. Niniejsza procedura ma także za zadanie zapobieganie sytuacjom, w których członkowie Rady ocenialiby operacje złożone przez wnioskodawców, z którymi są w pewnych formalnych lub nieformalnych zależnościach, uzasadniających wątpliwość co do bezstronności w procesie oceny i wyboru.
3. Członkowie Rady, każdorazowo przed posiedzeniem Rady poświęconemu ocenie operacji, będą proszeni o wypełnienie **deklaracji bezstronności i poufności** według wzoru załączonego do LSR.
4. W deklaracji bezstronności i poufności zawarte jest również oświadczenie członka Rady o zobowiązaniu do zachowania w tajemnicy wszystkich informacji i treści dokumentów dostępnych przy dokonywaniu oceny i wyboru.
5. Zapis o wyłączeniu członka Rady od głosowania znajduje się w Regulaminie Rady.

Procedura odwoławcza od decyzji Rady

1. Każdy wnioskodawca ma prawo do odwołania się od decyzji Rady.
2. Odwołanie ma postać wniosku do Zarządu Stowarzyszenia o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji, według wzoru udostępnionego przez Biuro Zarządu.
3. Biuro Zarządu informuje wnioskodawcę o wybraniu lub niewybraniu operacji do realizacji, w ciągu 14 dni od posiedzenia Rady, na którym zapadły stosowne uchwały. Wnioskodawcy przysługuje prawo złożenia odwołania w terminie 7 dni od otrzymania pisma powiadamiającego o decyzji Rady. W tym samym terminie wnioskodawcy przysługuje prawo wglądu do protokołu oceny w siedzibie Biura Zarządu.
4. Odwołanie polega na ponownym rozpatrzeniu przez Radę wniosku o dofinansowanie operacji na najbliższym posiedzeniu Rady.
5. Wniosek o ponowne rozpatrzenie operacji pozostaje bez rozpatrzenia w przypadku, gdy:
 - 1) został wniesiony po upływie terminu określonego w pkt 3,
 - 2) został wniesiony przez nieuprawniony podmiot, tzn. niebędący wnioskodawcą, którego wniosek o dofinansowanie operacji podlegał ocenie,
 - 3) nie zawierał pisemnego uzasadnienia lub innych danych wymaganych we wniosku o ponowne rozpatrzenie.
2. Wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji musi zostać szczegółowo uzasadniony.
3. W momencie ponownego rozpatrywania wniosku o dofinansowanie operacji, członkowie Rady rozpatrują wniosek na podstawie kryteriów obowiązujących w danym konkursie i tylko w tych elementach, których dotyczy uzasadnienie podane przez wnioskodawcę.
4. Wniosek o dofinansowanie operacji, który w wyniku ponownego rozpatrzenia uzyskał liczbę punktów kwalifikujących go do objęcia dofinansowaniem w danym naborze, zyskuje prawo dofinansowania. Ten fakt może spowodować skreślenie z listy - operacji o mniejszej liczbie punktów.
5. Wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie konkretnej operacji może zostać złożony tylko jeden raz.
6. O wynikach ponownego rozpatrzenia wniosku wnioskodawca zostaje poinformowany w terminie 14 dni od dnia posiedzenia Rady, na którym wniosek był rozpatrywany.
7. Ponowna decyzja Rady jest ostateczna i nie przysługuje od niej odwołanie.

9.6 Wzory dokumentów stosowanych podczas dokonywania oceny

Załącznik nr 1 do
Regulaminu Rady
Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Sowiogórskie

DEKLARACJA POUFNOŚCI I BEZSTRONNOŚCI

Imię i nazwisko oceniającego:

Instytucja organizująca konkurs:

Niniejszym oświadczam, że:

- zapoznałem/zapoznałam się z Regulaminem Rady,

- nie pozostaję w związku małżeńskim ani w faktycznym pożyciu albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej i nie jestem związany/a z tytułu przysposobienia, opieki, kurateli z podmiotem ubiegającym się o dofinansowanie, jego zastępcami prawnymi lub członkami władz osoby prawnej ubiegającej się o udzielenie dofinansowania. W przypadku stwierdzenia takiej zależności zobowiązuję się do niezwłocznego poinformowania o tym fakcie Przewodniczącego Rady i wycofania się z oceny danej operacji,

- nie pozostaję z podmiotem ubiegającym się o dofinansowanie w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że może to budzić uzasadnione wątpliwości co do mojej bezstronności. W przypadku stwierdzenia takiej zależności zobowiązuję się do niezwłocznego poinformowania o tym fakcie Przewodniczącego Rady i wycofania się z oceny danej operacji,

- zobowiązuję się, do wypełniania moich obowiązków w sposób uczciwy i sprawiedliwy, zgodnie z posiadaną wiedzą,

- zobowiązuję się do zachowania w tajemnicy i zaufaniu wszystkich informacji i dokumentów ujawnionych mi lub wytworzonych przeze mnie, lub przygotowanych przeze mnie w trakcie, lub jako rezultat oceny i zgadzam się, że informacje te powinny być użyte tylko dla celów niniejszej oceny i nie mogą zostać ujawnione stronom trzecim.

Miejscowośćdnia-.....- 200 r.

.....

Podpis

Wzór karty oceny formalnej zgodności operacji z LSR

Miejsce na pieczętkę	KARTA OCENY zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju (LSR)				KO nr 1
					Wersja: 1.1
					Strona 1 z 1
NUMER WNIOSKU:	IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:				
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:					
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR	<ul style="list-style-type: none"> ● Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ● Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ● Odnowa i rozwój wsi ● Małe projekty 				
1. Wniosek złożono w terminie określonym w ogłoszeniu o konkursie?					☐
2. Wniosek sporządzono na obowiązującym formularzu?					☐
3. Wnioskodawca prowadzi działalność i/lub mieszka na terenie obszaru LGD?					☐
4. Projekt jest realizowany na terenie obszaru LGD?					☐
5. Wniosek jest podpisany przez wnioskodawcę lub przez osobę upoważnioną?					☐
IMIĘ i NAZWISKO CZŁONKA RADY :					
Głosuję za uznaniem/nie uznaniem* zgodności formalnej operacji z LSR (niepotrzebne skreślić)					
MIEJSCE:		DATA:		CZYTELNY PODPIS:	
PODPISY SEKRETARZY POSIEDZENIA RADY	1.			2.	

INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA KARTY:

Pola białe wypełnia Członek Rady LGD biorący udział w ocenie zgodności.

- Kartę należy wypełnić piórem lub długopisem.
- Ocena zgodności polega na wpisaniu znaku „x” w kratce po prawej stronie przy każdym pytaniu. Operacja jest formalnie zgodna z LSR, jeśli wszystkie pytania zakreślono x, czyli uzyskała pozytywne odpowiedzi.
- Niewpisanie imienia, nazwiska, miejsca, daty i czytelnego podpisu skutkuje nieważnością karty.

Wzór karty oceny zgodności operacji z celami LSR

Miejsce na pieczętkę	KARTA OCENY zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju (LSR)		KO nr 2		
			Wersja: 1.1		
			Strona 1 z 2		
NUMER WNIOSKU:	IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:				
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:					
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR	<ul style="list-style-type: none"> ● Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ● Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ● Odnowa i rozwój wsi ● Małe projekty 				
1. Czy realizacja projektu / operacji przyczyni się do osiągnięcia celów ogólnych LSR?					
CO1: <i>Inicjowanie, wspieranie i podejmowanie wspólnych działań służących poprawie infrastruktury regionu zwłaszcza turystycznej, technicznej i społecznej</i>				☐	
CO2: <i>Rozwój społeczeństwa obywatelskiego, poczucia tożsamości regionalnej i aktywności na rzecz rozwoju Sowich Gór</i>				☐	
CO3: <i>Wypromowanie Gór Sowich jako regionu o wielu walorach</i>				☐	
CO4: <i>Poprawa współpracy pomiędzy sektorami: publicznym, społecznym i gospodarczym na rzecz rozwoju regionu</i>				☐	
CO5: <i>Tworzenie w regionie miejsc i warunków do rozwoju i do zamieszkania ludzi młodych i aktywnych</i>				☐	
2. Czy realizacja projektu / operacji przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR?					
CS1.1 Dostosowanie infrastruktury do poziomu zapewniającego sprawne funkcjonowanie regionu	☐	CS1.2 Rozwój oferty turystycznej i rekreacyjnej powodujący wzrost dochodów w regionie	☐	CS1.3 Funkcjonowanie infrastruktury społecznej dostosowane do potrzeb aktywności lokalnej	☐
CS2.1 Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców i poczucie tożsamości regionalnej	☐	CS2.2 Budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez większą świadomość, wiedzę, umiejętności mieszkańców i organizacji społecznych	☐	/	
CS3.1 Skoordynowana i skuteczniejsza promocja regionu podnosząca zainteresowanie walorami Gór Sowich	☐	CS3.2 Aktywna ochrona sowiogórskiego krajobrazu, przyrody, architektury, zabudowy, obiektów o znaczeniu historycznym i kulturowym zapewniająca ich trwale zachowanie	☐	/	
CS4.1 Wspieranie integracji sektora publicznego ze społeczeństwem i przedsiębiorcami prowadzącej do podejmowania wspólnych działań na rzecz Gór Sowich	☐	CS4.2 Skuteczniejsza wymiana informacji między partnerami LGD, mieszkańcami, lokalnymi przedsiębiorcami prowadząca do zmniejszenia poczucia izolacji	☐	/	
CS5.1 Wzrost inicjatyw związanych z rozwojem przedsiębiorczości, usług, rzemiosła i produktów w obszarze Partnerstwa Sowiogórskiego	☐	CS5.2 Wspieranie inicjatyw tworzących dobre warunki do zamieszkania w regionie	☐	/	

UZASADNIENIE ZGODNOŚCI PROJEKTU/OPERACJI Z ZAZNACZONYMI CELAMI W LSR:					
IMIĘ i NAZWISKO CZŁONKA RADY :					
Głosuję za uznaniem/nie uznaniem* operacji za zgodną z LSR (niepotrzebne skreślić)					
MIEJSCE:		DATA:		CZYTELNY PODPIS:	
PODPISY SEKRETARZY POSIEDZENIA RADY	1.			2.	

INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA KARTY OPERACJI nr 1:

Pola zaciemnione wypełnia biuro LGD przed rozpoczęciem procesu oceny.
Pola białe wypełnia Członek Rady LGD biorący udział w ocenie zgodności.

- Kartę należy wypełnić piórem lub długopisem.
- Ocena zgodności polega na wpisaniu znaku „x” w kratce po prawej stronie przy każdym celu, z którym dana operacja jest zgodna. Zgodność operacji z LSR może występować w więcej niż jednym punkcie (można zaznaczyć więcej kwadracików). Operacja zostanie uznana za zgodną z LSR, jeżeli będzie zgodna z: co najmniej jednym celem ogólnym, co najmniej jednym celem szczegółowym zapisanym w LSR.
- Niewpisanie imienia, nazwiska, miejsca, daty i czytelnego podpisu skutkuje nieważnością karty.

Wzór karty oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru (różnicowanie oraz mikroprzedsiębiorczość)

Miejsce na pieczęć LGD	KARTA OCENY OPERACJI wg lokalnych kryteriów wyboru				KO nr 3	
					Wersja: 1.1	
					Strona 1 z 1	
NUMER WNIOSKU:		IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:				
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:						
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR			<ul style="list-style-type: none"> • Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej • Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw 			
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH LSR						
1. LOKALNE KRYTERIA WYBORU					Liczba punktów	
1.1.	Kryterium 1 – Wykorzystanie lokalnych zasobów					
1.2.	Kryterium 2 – Powiązanie z innymi projektami					
1.3.	Kryterium 3 – Promocja obszaru					
1.4.	Kryterium 4 – Zasięg oddziaływania operacji					
1.5.	Kryterium 5 – Wykonalność operacji					
SUMA PUNKTÓW						
IMIĘ i NAZWISKO CZŁONKA RADY :						
MIEJSCE:		DATA:		CZYTELNY PODPIS:		
PODPISY SEKRETARZY POSIEDZENIA RADY	1.			2.		

INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA KARTY:

Pola zaciemnione wypełnia biuro LGD, pola białe wypełnia oceniający.

Pola białe wypełnia Członek Rady biorący udział w ocenie zgodności wg lokalnych kryteriów wyboru.

- Kartę należy wypełnić piórem lub długopisem.
- Wszystkie rubryki muszą być wypełnione.
- Ponieważ kryteria dotyczą dwóch typów operacji, należy znakiem X zaznaczyć typ ocenianej operacji „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” czy „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”.
- W punktach od 1.1 do 1.5 należy wpisać przyznaną liczbę punktów.
- Niewpisanie imienia, nazwiska, miejsca, daty i czytelnego podpisu skutkuje nieważnością karty.

Wzór karty oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru (małe projekty).

Miejsce na pieczęć LGD	KARTA OCENY OPERACJI wg lokalnych kryteriów wyboru				KO nr 4	
					Wersja: 1.1	
					Strona 1 z 1	
NUMER WNIOSKU:		IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:				
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:						
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR			Małe projekty			
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH LSR						
1. LOKALNE KRYTERIA WYBORU					Liczba punktów	
1.1.	<i>Kryterium 1 – Współpraca z innymi partnerami</i>					
1.2.	<i>Kryterium 2 – Wykorzystanie lokalnych zasobów</i>					
1.3.	<i>Kryterium 3 – Zasięg oddziaływania operacji</i>					
1.4.	<i>Kryterium 4 – Promocja obszaru</i>					
1.5.	<i>Kryterium 5 – Trwałość efektów po zakończeniu operacji</i>					
SUMA PUNKTÓW						
IMIĘ i NAZWISKO CZŁONKA RADY :						
MIEJSCE:		DATA:		CZYTELNY PODPIS:		
PODPISY SEKRETARZY POSIEDZENIA RADY	1.			2.		

INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA KARTY:

Pola zaciemnione wypełnia biuro LGD, pola białe wypełnia oceniający.

Pola białe wypełnia Członek Rady biorący udział w ocenie zgodności wg lokalnych kryteriów wyboru.

- Kartę należy wypełnić piórem lub długopisem.
- Wszystkie rubryki muszą być wypełnione.
- W punktach od 1.1. do 1.5. należy wpisać przyznaną liczbę punktów.
- Niewpisanie imienia, nazwiska, miejsca, daty i czytelnego podpisu skutkuje nieważnością karty.

Wzór karty oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru (odnowa i rozwój wsi).

Miejsce na pieczęć LGD	KARTA OCENY OPERACJI wg lokalnych kryteriów wyboru				KO nr 5	
					Wersja: 1.1	
					Strona 1 z 1	
NUMER WNIOSKU:		IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:				
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:						
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR			Odnowa i rozwój wsi			
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH LSR						
1. LOKALNE KRYTERIA WYBORU					Liczba punktów	
1.1.	<i>Kryterium 1 – Współpraca z innymi partnerami</i>					
1.2.	<i>Kryterium 2 – Wykorzystanie lokalnych zasobów</i>					
1.3.	<i>Kryterium 3 – Zasięg oddziaływania operacji</i>					
1.4.	<i>Kryterium 4 – Promocja obszaru</i>					
1.5.	<i>Kryterium 5 – Trwałość efektów po zakończeniu operacji</i>					
1.6.	<i>Kryterium 6 - Znaczenie operacji dla mieszkańców</i>					
SUMA PUNKTÓW						
IMIĘ i NAZWISKO CZŁONKA RADY :						
MIEJSCE:		DATA:		CZYTELNY PODPIS:		
PODPISY SEKRETARZY POSIEDZENIA RADY		1.		2.		

INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA KARTY:

Pola zaciemnione wypełnia biuro LGD, pola białe wypełnia oceniający.

Pola białe wypełnia Członek Rady biorący udział w ocenie zgodności wg lokalnych kryteriów wyboru.

- Kartę należy wypełnić piórem lub długopisem.
- Wszystkie rubryki muszą być wypełnione.
- W punktach od 1.1. do 1.6. należy wpisać przyznaną liczbę punktów.
- Niewpisanie imienia, nazwiska, miejsca, daty i czytelnego podpisu skutkuje nieważnością karty.

9.7. Lokalne Kryteria Wyboru operacji.

Małe projekty

Lp.	Kryteria	Opis	Punkty	Odniesienie do analizy SWOT
1	Współpraca z innymi partnerami	Preferuje operacje realizowane z udziałem wielu partnerów (w tym organizacji, instytucji, biznesu)	3 – więcej niż 2 partnerów 2 - 2 partnerów 1- 1 partner 0 – brak partnerów	„współpraca trzech sektorów na rzecz rozwoju regionu” szansą w analizie SWOT,
2	Wykorzystanie lokalnych zasobów	Preferuje operacje, które wykorzystując potencjał przyrodniczo-kulturowy i/lub aktywność mieszkańców	2 – wykorzystuje w operacji nazwy Góry Sowie lub pochodnych 0 – nie wykorzystuje w operacji nazwy Góry Sowie lub pochodnych	„jednoczące Góry Sowie” mocną stroną w analizie SWOT
3	Zasięg oddziaływania operacji	Preferuje operacje, z których aktywnie skorzysta większa ilość osób	3 – zasięg co najmniej obszaru LGD 2 – zasięg gminy 1 – zasięg sołectwa	„duża ilość mieszkańców” szansą w analizie SWOT „region nie funkcjonuje jako wspólne,
4	Promocja obszaru	Preferuje operacje, które wpływają na promocję jak największego obszaru LGD	3 – promocja całego obszaru LGD 2 - promocja 1 gminy 1 – promocja jednej miejscowości 0 – brak wpływu na promocję	„skuteczna promocja regionu” szansą w analizie SWOT
5	Trwałość efektów po zakończeniu operacji	Preferuje się operacje, których oddziaływanie będzie trwałe po zakończeniu finansowania z PROW	1 - operacje zapewnia kontynuację 0 – operacja nie zapewnia kontynuacji	„skuteczność w pozyskiwaniu środków” mocną stroną analizie SWOT
			Max 12 Minimum 6, aby projekt przeszedł	

Odnowa i rozwój wsi

Lp.	Kryteria	Opis	Punkty	Odniesienie do analizy SWOT
1	Powiązanie z innymi projektami	Preferuje powiązanie operacji z więcej niż jednym projektem lub innymi programami kierowanymi na obszary wiejskie	2 – powiązana z więcej niż jednym projektem 1 – powiązana z jednym projektem 0 – brak powiązań	„współpraca trzech sektorów na rzecz rozwoju regionu” szansą w analizie SWOT,
2	Wykorzystanie lokalnych zasobów	Preferuje operacje, które wykorzystując potencjał przyrodniczo-kulturowy i/lub aktywność mieszkańców	2 – wykorzystuje w operacji nazwy Góry Sowie lub pochodnych 0 – nie wykorzystuje w operacji nazwy Góry Sowie lub pochodnych	„jednoczące Góry Sowie” mocną stroną w analizie SWOT
3	Zasięg oddziaływania operacji	Preferuje operacje, z których aktywnie skorzysta większa ilość osób	3 – zasięg co najmniej obszaru LGD 2 – zasięg gminy 1 – zasięg sołectwa	„duża ilość mieszkańców” szansą w analizie SWOT
4	Promocja obszaru	Preferuje operacje, które wpływają na promocję jak największego obszaru LGD	3 – promocja całego obszaru LGD 2 - promocja 1 gminy 1 – promocja jednej miejscowości 0 – brak wpływu na promocję	„skuteczna promocja regionu” szansą w analizie SWOT
5	Trwałość efektów po zakończeniu operacji	Preferuje się operacje, których oddziaływanie będzie trwałe po zakończeniu finansowania z Leader PROW	1 – operacje zapewnia kontynuację 0 – operacja nie zapewnia kontynuacji	„skuteczność w pozyskiwaniu środków” mocną stroną analizie SWOT
6	Znaczenie operacji dla mieszkańców	Preferuje się operacje ujęte jako priorytetowe w planie odnowy miejscowości	1 – operacja priorytetowa 0 – operacja wymieniana w planie w dalszej kolejności	„rozbudowa i poprawa infrastruktury zwłaszcza turystycznej, technicznej i społecznej” szansą w analizie SWOT
			Max 13 Minimum 6, aby projekt przeszedł	

Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

Lp.	Kryteria	Opis	Punkty	Odniesienie do analizy SWOT
1	Wykorzystanie lokalnych zasobów	Preferuje operacje, które wykorzystując potencjał przyrodniczo-kulturowy	2 – wykorzystuje w operacji nazwy Góry Sowie lub pochodnych 0 – nie wykorzystuje w operacji nazwy Góry Sowie lub pochodnych	„jednoczące Góry Sowie” mocną stroną w analizie SWOT
2	Powiązanie z innymi projektami	Preferuje powiązanie operacji z więcej niż jednym projektem lub innymi programami kierowanymi na obszary wiejskie.	2 – powiązana z więcej niż jednym projektem 1 – powiązana z jednym projektem 0 – brak powiązań	„współpraca trzech sektorów na rzecz rozwoju regionu” szansą w analizie SWOT,
3	Promocja obszaru	Preferuje operacje, które wpływają na promocję jak największego obszaru LGD	3 – promocja całego obszaru LGD 2 - promocja 1 gminy 1 – promocja jednej miejscowości 0 – brak wpływu na promocję	„skuteczna promocja regionu” szansą w analizie SWOT
4	Zasięg oddziaływania operacji	Preferuje operacje o oddziaływaniu szerszym	3 – zasięg co najmniej obszaru LGD 2 – zasięg gminy 1 – zasięg sołectwa	„duża ilość mieszkańców” szansą w analizie SWOT „zniechęcenie, bierna postawa i niska aktywność ludności” slabą stroną w aspekcie aktywnych mieszkańców
5	Wykonalność operacji	Preferuje operacje o dobrej jakości biznesplanu	3- wysoka jakość biznesplanu 2- dobra jakość biznesplanu 1- dostateczna jakość biznesplanu 0- słaba jakość biznesplanu	„skuteczność w pozyskiwaniu środków” mocną stroną analizie SWOT
			Max 13 Minimum 6, aby projekt przeszedł	

10. Budżet LSR dla każdego roku realizacji.

Całkowity budżet na realizację LSR, jaki ma do dyspozycji Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Sowiogórskie w ramach realizacji Osi 4 LEADER – Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich wynosi 4 876 304 PLN.

Wielkość budżetu wynika z iloczynu, liczby mieszkańców zameldowanych na pobyt stały, na obszarze objętym LSR, według stanu na dzień 31 grudnia 2006 r. (wg GUS) i określonych dla poszczególnych komponentów kwot:

Tabela pokazuje szczegółowy podział środków w ramach poszczególnych komponentów:

Komponent i jego kod wg PROW 2007-13	Przewidziana kwota [PLN/mieszkańca]	Liczba mieszkańców	Suma [PLN]
Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (kod 4.1/413)	116	32 948	3 821 968
Wdrażanie projektów współpracy (kod 4.21)	3	32 948	98 844
Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja (kod 4.31)	29	32 948	955 492
Razem budżet			4 876 304

Poniższa tabela przedstawia podział środków LGD Partnerstwo Sowiogórskie w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” (kod 4.1/413) z uwzględnieniem uzgodnionej wśród partnerów LGD alokacji środków dla każdej z operacji:

Kod 4.1/413	Kwota alokacji [PLN]	Średnia wartość pomocy [PLN]	Planowana liczba operacji
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	385 000	96 250	4
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	385 000	192 500	2
Odnowa i rozwój wsi	1 600 000	400 000	4
Małe projekty	1 451 968	24 199	60
Wysokość środków łącznie	3821968		

Założenia budżetowe

1. Koszty całkowite operacji stanowią sumę kwoty refundowanej (dofinansowania) i wkładu własnego zgodnego z rodzajem operacji – wg wytycznych PROW 2007-2013, tj.:
 - » dla operacji „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” maksymalnie 50% dofinansowania (czyli minimum 50% wkładu własnego beneficjenta);
 - » dla operacji „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” maksymalnie 50% dofinansowania (czyli minimum 50% wkładu własnego beneficjenta);
 - » dla operacji „Odnowa i rozwój wsi” maksymalnie 75% dofinansowania (czyli minimum 25% wkładu własnego beneficjenta);
 - » dla operacji „Małe projekty” maksymalnie 70% dofinansowania (czyli minimum 30% wkładu własnego beneficjenta);
 - » dla operacji w ramach komponentów „Wdrażanie projektów współpracy” i „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja” - 100% dofinansowania (nie wymagany jest wkład własny).

Rok	Kategoria kosztu	Działania osi 4 przeprowadzane przez LGD									
		4.1/413 - Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					4.21 Wdrażanie projektów współpracy	4.31 Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja			Razem oś 4
		Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem 4.1/413		Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)	Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Razem 4.31	
2009	całkowite			2 162 162	35 720	2 197 882		80 901	55 600	136 501	2 334 383
	kwalifikowane			2 162 162	35 720	2 197 882		80 901	55 600	136 501	2 334 383
	do refundacji			1 600 000	25 000	1 625 000		80 901	55 600	136 501	1 761 501
2010	całkowite				393 000	393 000		97 526	38 975	136 501	529 501
	kwalifikowane				393 000	393 000		97 526	38 975	136 501	529 501
	do refundacji				275 000	275 000		97 526	38 975	136 501	411 501
2011	całkowite	400 000			286 000	686 000	20 000	97 526	38 972	136 498	842 498
	kwalifikowane	400 000			286 000	686 000	20 000	97 526	38 972	136 498	842 498
	do refundacji	200 000			200 000	400 000	20 000	97 526	38 972	136 498	556 498
2012	całkowite	200 000	600 000		502 000	1 302 000	30 000	97 526	38 972	136 498	1 468 498
	kwalifikowane	200 000	600 000		502 000	1 302 000	30 000	97 526	38 972	136 498	1 468 498
	do refundacji	100 000	300 000		351 000	751 000	30 000	97 526	38 972	136 498	917 498
2013	całkowite	170 000	170 000		429 000	769 000	48 844	97 526	38 972	136 498	954 342
	kwalifikowane	170 000	170 000		429 000	769 000	48 844	97 526	38 972	136 498	954 342
	do refundacji	85 000	85 000		300 000	470 000	48 844	97 526	38 972	136 498	655 342
2014	całkowite				430 000	430 000		97 526	38 972	136 498	566 498
	kwalifikowane				430 000	430 000		97 526	38 972	136 498	566 498
	do refundacji				300 968	300 968		97 526	38 972	136 498	437 466
2015	całkowite							97 526	38 972	136 498	136 498
	kwalifikowane							97 526	38 972	136 498	136 498
	do refundacji							97 526	38 972	136 498	136 498
2009-2015	całkowite	770 000	770 000	2 162 162	2 075 720	5 777 882	98 844	682 683	272 809	955 492	6 832 218
	kwalifikowane	770 000	770 000	2 162 162	2 075 720	5 777 882	98 844	682 683	272 809	955 492	6 832 218
	do refundacji	385 000	385 000	1 600 000	1451968	3 821 968	98 844	682 683	272 809	955 492	4 876 304

Harmonogram realizacji przedsięwzięć w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju

Przedsięwzięcia i typ operacji zgodnie z LSR	Okres realizacji LSR (z dokładnością do pół roku)													
	2009 I	2009 II	2010 I	2010 II	2011 I	2011 II	2012 I	2012 II	2013 I	2013 II	2014 I	2014 II	2015 I	2015 II
Przedsięwzięcia i operacje związane z celem ogólnym 1														
Przedsięwzięcia i operacje związane z celem ogólnym 2														
Przedsięwzięcia i operacje związane z celem ogólnym 3														
Przedsięwzięcia i operacje związane z celem ogólnym 4														
Przedsięwzięcia i operacje związane z celem ogólnym 5														
Projekt współpracy														
Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja														

Harmonogram przewidywanych terminów podawania do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania wniosków na realizację działań w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju

Lp.	Wyszczególnienie	2009				2010				2011				2012				2013				2014				
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	
1	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej										X				X				X							
2	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw													X					X							
3	Odnowa i rozwój wsi			X																						
4	Małe projekty			X		X				X		X		X		X		X		X		X				

11. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR.

Dokument opracowano z inicjatywy Fundacji Sowiogórskiej, która w imieniu gmin i aktywnych grup mieszkańców, przedsiębiorców koordynowała początkowe prace związane z utworzeniem Lokalnej Grupy Działania oraz opracowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju.

Lokalna Strategia Rozwoju dla Gór Sowich powstała zgodnie ze standardami planowania strategicznego, tzn. od etapu diagnozy poprzez analizę SWOT, uzgodnienie celów, przedsięwzięć, rezultatów, budżetu i kryteriów wyboru operacji.

Prace nad dokumentem prowadzone były, zgodnie z wytycznymi Programu Leader, **metodą uspołecznioną** z udziałem przedstawicieli samorządów gminnych i powiatowych, organizacji pozarządowych, biznesu oraz rolników.

Prace nad strategią przeprowadzono na 3 spotkaniach metodą warsztatową. Były to spotkania wszystkich partnerów zaangażowanych w prace. W ramach tych prac wypracowane zostały: analiza SWOT, wizja i misja, cele oraz przedsięwzięcia do realizacji w ramach LSR. Na podstawie prac warsztatowych i w uzgodnieniach z zarządem LGD przygotowane zostały lokalne kryteria wyboru operacji oraz budżet LSR.

Warsztaty prowadzone były metodami interaktywnymi, które wymagały aktywnego uczestnictwa i sprzyjały wymianie poglądów i wiedzy pomiędzy uczestnikami procesu. W kolejnych warsztatach uczestniczyło od 10 do 20 osób. Dzięki wypracowanym podczas warsztatów zapisom, uzgodnieniom uczestników i konsultacjom ze społecznością lokalną powstała ostateczna wersja strategii dla Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo Sowiogórskie”.

Za pośrednictwem **stron internetowych gmin** informowano o spotkaniach warsztatowych, stanie prac nad dokumentem oraz udostępniano fragmenty dokumentu do konsultacji społecznych.

Prace nad LSR zostały zakończone wraz z przyjęciem strategii do realizacji uchwałą walnego zgromadzenia członków Stowarzyszenie.

12. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.

Lokalna Grupa Działania odpowiedzialna będzie za proces wdrażania i aktualizacji LSR. Z jednej strony Rada odpowiedzialna będzie za wybór operacji do realizacji, a z drugiej Zarząd realizować będzie działania związane ze **wdrażaniem LSR** – promocją i informacją, aktywizacją i motywowaniem społeczności lokalnej do zaangażowania się w realizację Lidera, odpowiedzialny będzie również za **aktualizację** Strategii.

Rada realizując swoje podstawowe zadanie, jakim jest wybór projektów, powinna kierować się zasadami bezstronności, jawności i przejrzystości w podejmowaniu decyzji. Szczegółowe zasady i procedury dotyczące wyboru projektów opisane zostały w rozdziale 9 Strategii.

Szersza i nie mniej odpowiedzialna będzie rola Zarządu LGD. Jego zadania w procesie **wdrażania LSR** podzielić można na działania związane z **promocją i informacją, aktywizacją i motywowaniem** oraz **monitorowaniem** realizacji Strategii.

W ramach **promocji i informacji** LGD w pierwszym okresie wdrażania powinno skupić się na działaniach zapewniających szeroką informację i promocję założeń Lokalnej Strategii Rozwoju oraz przybliżającą zasady i harmonogram ogłaszania konkursów na finansowanie konkretnych operacji. W tym celu wykorzystane mogą zostać tradycyjne oraz bardziej nowoczesne narzędzia komunikacji społecznej. Ponieważ Program Leader proponuje wsparcie, głównie dla mieszkańców obszarów wiejskich nie należy pomijać narzędzi, które są dla nich bezpośrednio dostępne, tj. tablice ogłoszeniowe w wioskach, informacje na tablicach urzędów gmin i parafiach, druki informacyjne wykładane w sklepach i innych często odwiedzanych przez mieszkańców miejscach. Warto również współpracować z **lokalnymi mediami** w realizacji działań promocyjnych. Na obszarze LGD dostępna jest prasa lokalna, która jest popularnym źródłem informacji dla mieszkańców. Do realizacji tych działań zaangażować można również lokalne radio i telewizję. Obecnie

standardowym narzędziem komunikacji staje się Internet. Niezbędne jest, aby na stronie internetowej LGD dostępne były Lokalna Strategia Rozwoju, harmonogram konkursów, informacja o aktualnych wydarzeniach, wzory wniosków, protokoły posiedzeń Rady, etc. Dodatkowo w kolejnych latach wdrażania LSR pomyśleć można o lokalnej bazie „dobrych praktyk” projektów sfinansowanych już w ramach środków Lidera. Dobrym narzędziem komunikacji pomiędzy LGD a mieszkańcami obszaru może być funkcjonujące przy stronie internetowej forum dyskusyjne.

Za bezpośredni kontakt ze społecznością lokalną odpowiedzialne będzie działające przy Zarządzie **biuro LGD**. W godzinach pracy przynajmniej jeden pracownik powinien być obecny i dysponować aktualną informacją o działaniach LGD, konkursach oraz udostępniać wzory wniosków i instrukcję ich wypełniania. Biuro odpowiedzialne będzie za zorganizowanie bezpłatnej pomocy doradczej dla podmiotów z obszaru zainteresowanych złożeniem wniosków w ramach ogłaszanych konkursów oraz przyjmować składane wnioski. Widać więc, że w działaniach informacyjnych i promocyjnych najistotniejsza będzie rola Zarządu i jego biura, które koordynować będzie realizację tych działań i dbać o ich aktualność i systematyczność.

Ważną rolą LGD we wdrażaniu LSR powinno być **aktywizowani i motywowanie** mieszkańców do zaangażowania się we wdrażanie Strategii. Na tym polu LGD może pochwalić się już osiągnięciami związanymi z zaangażowaniem lokalnych liderów reprezentujących sektory publiczny, społeczny i gospodarczy w prace warsztatowe i przygotowanie dokumentu LSR. Zaangażowanie to zaowocowało również wejściem tych osób w skład Rady i Zarządu LGD. Można więc domniemać, że kompetencje przedstawicieli tych organów są wystarczające do podjęcia działań aktywizacyjnych i motywacyjnych skierowanych do pozostałych mieszkańców obszaru. W tym zakresie szczególna rola organów LGD związana będzie z pomocą dla beneficjentów w przygotowaniu wniosków o przyznanie pomocy w ramach LSR. Obecnie w obszarze niewiele podmiotów ma doświadczenie w tworzeniu aplikacji konkursowych i pozyskiwanie w ten sposób środków na swoją działalność. Zadaniem LGD będzie zorganizowanie szkoleń i warsztatów, skierowanych do organizacji pozarządowych i osób fizycznych, pozwalających potencjalnym beneficjentom na nabycie niezbędnych umiejętności i kwalifikacji. Drugim ważnym zadaniem będzie aktywizacja mieszkańców do wspólnych działań społecznych i realizowanie ich poprzez zakładanie organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, spółdzielni socjalnych, itp.

W następnym rozdziale opisany zostanie system **monitorowania** będący elementem ewaluacji własnej LGD.

System **aktualizacji** Strategii bezpośrednio związany będzie z wnioskami płynącymi z monitorowania wdrażania LSR oraz dokonanej ewaluacji własnej LGD. Monitorowanie oraz ewaluacja własna w sposób systematyczny będzie przeprowadzana na zakończenie każdego roku wdrażania LSR. Drugą naczelną zasadą prac nad aktualizacją LSR dotyczy, podobnie jak na etapie tworzenia dokumentu, zaangażowania w ten proces szerokiej reprezentacji społeczności lokalnej. Na podstawie realizowanego na bieżąco procesu monitorowania realizacji LSR, LGD dwukrotnie (przełom 2011/2012 oraz 2013/2014) dokona całościowej analizy zaawansowania we wdrażaniu LSR, a w szczególności osiągnięcia zamierzonych celów i realizacji przedsięwzięć. Wnioski z tej analizy posłużą do eliminacji ewentualnych błędów i barier we wdrażaniu LSR. W przypadku szczególnie negatywnej oceny, wpływającej z analizy, uruchomiony zostanie proces aktualizacji LSR. Proces aktualizacji wykorzystywać będzie narzędzia planowania strategicznego zastosowane już podczas prac nad LSR, tj. warsztaty z liderami lokalnymi, konsultacje za pośrednictwem Internetu i innych metod.

13. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej.

W przypadku ewaluacji własnej w ramach programu Leader zwrócić uwagę należy na 2 aspekty: wdrażanie LSR oraz funkcjonowanie LGD.

Ewaluacja musi być realizowana na bieżąco, a z końcem każdego roku powinny być zbierane

płynące z niej wnioski. Dwukrotnie (przełom 2011/2012 oraz 2013/2014) należy wykorzystać je do aktualizacji LSR. Po zakończeniu realizacji Strategii, w 2015 roku, dokonana powinna być ewaluacja końcowa. Za realizację tych działań odpowiedzialny będzie zarząd LGD, który na podstawie niniejszych rekomendacji przygotować powinien szczegółowe zasady systemu monitorowania i ewaluacji własnej wdrażania LSR. W przypadku zgłaszanych przez członków Partnerstwa nieprawidłowości we wdrażaniu LSR do działań związanych z monitoringiem i ewaluacją włączona zostanie komisja rewizyjna.

Podstawą ewaluacji we wdrażaniu LSR będzie monitoring osiągnięcia celów strategii oraz wskaźników realizacji przedsięwzięć. **Cele ogólne** powinny zostać osiągnięte w perspektywie długofalowej, realny wydaje się horyzont czasowy do 2020 roku. **Cele szczegółowe** osiągnięte będą na koniec realizacji przedsięwzięć zapisanych w LSR, tj. do końca 2015 roku.

W monitoringu zaawansowania realizacji celów pomocne będą **wskaźniki realizacji celów zawarte w opisie przedsięwzięć**.

Analiza osiągnięcia celów oraz coroczne monitorowanie osiągnięcia wskaźników celów i przedsięwzięć, stanowić będą podstawę ewaluacji własnej we wdrażaniu LSR. Jednocześnie monitorowanie to posłuży do działań związanych z ewentualną aktualizacją Strategii, zgodnie z procedurą przedstawioną w poprzednim rozdziale. Pomocne może w tym być narzędzie w postaci matrycy logicznej. W ramach monitoringu zalecany jest również coroczny przegląd procedur związanych ze wdrażaniem LSR.

Ewaluacja uzupełniona będzie o ocenę elementów związanych z:

- **efektywnością** – stosunek nakładów do osiągniętych rezultatów,
- **skutecznością** – czyli czy osiągnięto zakładane rezultaty,
- **oddziaływaniem** – jaką zmianę przyniosły działania dla szerzej rozumianego rozwoju regionu,
- **trwałością** – przeświadczeniem, że rezultaty i korzyści będą kontynuowane.

Drugim istotnym elementem ewaluacji własnej **będzie ocena funkcjonowania Partnerstwa**. Ocena ta powinna dotyczyć kwestii związanych z funkcjonowaniem biura, działalnością Zarządu, wyborem operacji do realizacji przez Radę, jakości i efektywności stosowanych procedur, współpracy pomiędzy organami Partnerstwa, przepływu informacji czy sprawności w podejmowaniu decyzji. Ponieważ ocena ta dotyczy bezpośrednio osób zaangażowanych w funkcjonowanie LGD, przeprowadzona powinna być przez podmiot zewnętrzny. Innym rozwiązaniem jest powierzenie tych czynności komisji rewizyjnej, która co roku przygotowałaby raport dotyczący oceny funkcjonowania LGD. W przypadku pojawienia się w raporcie rekomendacji związanych ze zmianą zasad i procedur funkcjonowania LGD, zostaną one uwzględnione w procedurze aktualizacji LSR.

14. Powiązanie LSR z innymi dokumentami planistycznymi.

LSR a plany i strategie gmin:

Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju komplementarne są ze strategiami i planami gmin członków LGD Partnerstwa Gór Sowich:

- Strategia Rozwoju Gminy Walim na lata 2007 – 2013,
- Program Rozwoju Turystyki Gminy Walim w latach 2007-2010,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Głuszyca na lata 2004 – 2013,
- Strategia Rozwoju Gminy Stoszowice,
- Plan Ochrony Fortecznego Parku Kulturowego w Srebrnej Górze
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miejskiej Nowa Ruda i Gminy Nowa Ruda.

Zapisy tych dokumentów wykorzystane zostały do prac nad diagnozą obszaru oraz na etapie planowania strategicznego w ramach LSR monitorowana była ich zgodność z proponowanymi do realizacji celami i przedsięwzięciami w ramach LSR. Realizacja celów LSR oraz komplementarnych zapisów lokalnych dokumentów strategicznych przyczynią się do zrównoważonego rozwoju regionu.

LSR a strategia regionu:

Dolny Śląsk:

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r. została uchwalona w 2005 r. i jest zaktualizowana i gruntownie przebudowaną wersją strategii z 2000 r. już pod potrzeby NPR i polityki rozwoju regionalnego kraju.

Wizja regionu określona w nowej strategii to: Dolny Śląsk europejskim regionem węzłowym.

Cel nadrzędny: "Podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju".

Cel nadrzędny zostanie zrealizowany poprzez realizację priorytetów i działań w sferze gospodarczej, przestrzennej i społecznej.

Niżej wymienione cele, priorytety i działania są komplementarne z Lokalną Strategią Rozwoju dla Sowich Gór.

Sfera Gospodarcza:

Cel „gospodarczy”: Zbudowanie konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki Dolnego Śląska”.

Priorytety:	Działania w ramach priorytetów:
Wspieranie aktywności gospodarczej na Dolnym Śląsku	<ul style="list-style-type: none"> - Promowanie produktów regionalnych i ich marketing - Wspieranie rozwoju MŚP - Rozszerzenie współpracy regionalnej i międzynarodowej - Wspieranie zmian postaw mieszkańców regionu ukierunkowanych na przedsiębiorczość

Sfera przestrzenna:

Cel „przestrzenny”: Zwiększenie spójności przestrzennej i infrastrukturalnej regionu i jego integracja z europejskimi obszarami wzrostu.

Priorytety:	Działania w ramach priorytetów:
Poprawa spójności przestrzennej regionu	<ul style="list-style-type: none"> - Policentryczny rozwój wsi osadniczej oraz tworzenie nowoczesnych rozwiązań funkcjonalnych przy zachowaniu walorów przyrodniczych, środowiskowych i krajobrazowych - Przeciwdziałanie degradacji obszarów peryferyjnych i zagrożonych marginalizacją
Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.	<ul style="list-style-type: none"> - Podniesienie poziomu życia ludności wiejskiej - Rozwój pozarolniczej aktywności mieszkańców terenów wiejskich i wykształcenie nowych funkcji dla tych terenów - Wspieranie działalności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania

Poprawa ładu przestrzennego.	- Kształtowanie atrakcyjnych form różnorodnych zespołów zabudowy w tym rewitalizacja obszarów zdegradowanych. - Ochrona dziedzictwa kulturowego
Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa i gospodarki.	- Utworzenie i ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, podniesienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej - Propagowanie wiedzy ekologicznej

Sfera społeczna

Cel „społeczny”: Rozwijanie solidarności społecznej oraz postaw obywatelskich i otwartych na świat.

Priorytety:	Działania w ramach priorytetów:
Integracja społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.	- Redukowanie zjawiska ubóstwa. - Promowanie innowacyjnych metod i technik rozwiązywania problemów z zakresu polityki i profilaktyki społecznej. - Wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn. - Wdrażanie planów działania na rzecz wzrostu zatrudnienia przy wykorzystaniu partnerstwa społecznego. Promocja zatrudnienia socjalnego i spółdzielczości socjalnej.
Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultury.	- Optymalizacja infrastruktury kulturalnej, zwiększenie aktywności w obszarze kultury. - Ochrona dziedzictwa cywilizacyjnego, rozwój tożsamości regionalnej. - Wsparcie i promocja postaw prospołecznych oraz lokalnych inicjatyw społecznych na zasadach pomocniczości i partnerstwa. - Aktywizacja społeczności lokalnych w szczególności z terenów wiejskich. - Umacnianie i rozwój współpracy administracji publicznej i sektora pozarządowego.
Poprawa ładu przestrzennego.	- Kształtowanie atrakcyjnych form różnorodnych zespołów zabudowy w tym rewitalizacja obszarów zdegradowanych. - Ochrona dziedzictwa kulturowego.

Kolejnym ważnym dokumentem poziomu regionalnego jest **Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego**, program ten opracowany został w 2004 roku.

Program został opracowany na lata 2004-2013. Wdrażanie założeń przyjętych w programie ma przyczynić się do rozwoju turystyki w województwie dolnośląskim i wzrostu jego konkurencyjności oraz wykorzystania dostępnych regionalnych środków finansowych. Działania w nim przyjęte powinny pozytywnie wpłynąć na wzrost ekonomiczny województwa, dalszy wzrost atrakcyjności turystycznej regionu, zwiększenie różnorodności kulturowej jego mieszkańców oraz pogłębienie współpracy międzynarodowej szczególnie z partnerami z Czech i Niemiec.

W programie wyróżniono 4 priorytety, w których ramach wypracowano cele szczegółowe. Poniżej wymienione zostały te cele szczegółowe, które na poziomie Dolnego Śląska współgrają z celami i działaniami Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Gór Sowich.

Cele szczegółowe:	Działania w ramach celów:
Markowe produkty turystyczne.	<ul style="list-style-type: none"> - Określenie i rozwój regionalnego produktu turystycznego. - Identyfikacja i wsparcie rozwoju markowych produktów turystycznych województwa. - Kreowanie markowych produktów w oparciu o walory regionalnych osobliwości przyrody, kultury i krajobrazu. - Uzupełnienie oferty rekreacyjnej o propozycje turystyczne, kulturowe i sportowe. - Oferta turystyczna dla rodzin i osób starszych - wspieranie rozwoju turystyki na obszarach wiejskich. - Poszerzenie wachlarza ofert turystyki specjalistycznej i wycynowej. - Przygraniczne imprezy kulturowe dla turystów z kraju i zagranicy.
Rozwój lokalnej turystyki.	<ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie inicjatyw w zakresie turystyki przyczyniających się do aktywizowania obszarów niewykorzystywanych. - Ekspozowanie i wykorzystywanie aspektu wielonarodowości i wielokulturowości regionu w rozwoju oferty turystycznej. - Stworzenie systemu wsparcia sektora turystycznego, w tym MŚP i rzemiosła. - Popularyzacja dorobku wybitnych twórców regionu. - Stymulacja endogennej aktywności obywatelskiej i ekonomicznej. - Popularyzacja dorobku kulturalnego i naukowego istotnego dla stymulacji ruchu turystycznego. - Rozwój turystyki w poszanowaniu środowiska naturalnego.
Markowa infrastruktura turystyczna.	<ul style="list-style-type: none"> - Rozwój markowej infrastruktury turystycznej i paraturystycznej. - Tworzenie odpowiednich warunków wzrostu dla ruchu turystycznego. - Tworzenie infrastruktury turystycznej sprzyjających rozwojowi produktów markowych regionu.
System wsparcia sektora i produktów turystycznych.	<ul style="list-style-type: none"> - Stworzenie zintegrowanego systemu promocji i informacji w regionie. - Stworzenie systemu badań potrzeb i oczekiwań turystów. - Stworzenie systemu wsparcia doradczo-konsultacyjnego dla podmiotów z sektora turystycznego. - Stymulowanie rozwoju firm i instytucji otoczenia biznesu. - Stworzenie mechanizmów kształcenia profesjonalnych kadr turystycznych na podstawie rzetelnej analizy potrzeb. - Otwarcie województwa na międzynarodowy ruch turystyczny poprzez sprawny system informacji turystycznej i skuteczną promocję. - Wykształcenie profesjonalnej kadry obsługi ruchu turystycznego i zarządzania turystyką.

Dokumenty na poziomie krajowym:

Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015:

LSR dla obszaru Lokalnej Grupy Działania wpisuje się w nadrzędny dla Polski wieloletni dokument strategiczny rozwoju społeczno-gospodarczego, tj. **Strategię Rozwoju Kraju 2007-2015** (SRK), stanowiący odniesienie dla innych strategii i programów rządowych, jak i innych dokumentów opracowywanych na szczeblu regionalnym i lokalnym. Dokument ten określa cele i priorytety rozwoju Polski oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić, uwzględniając przy tym najważniejsze trendy rozwoju gospodarki światowej oraz cele, jakie stawia Unia Europejska w odnowionej Strategii Lizbońskiej. Zapisana w LSR polityka rozwoju obszaru partnerstwa będzie przyczyniać się do realizacji zapisanej w Strategii Rozwoju Kraju wizji kraju, która zakłada, że *Polska w roku 2015 będzie krajem o wysokim poziomie i jakości życia mieszkańców oraz silnej i konkurencyjnej gospodarce, zdolnej do tworzenia nowych miejsc pracy*. Wizja ta ma zostać osiągnięta poprzez działania realizowane w 6 priorytetach, wśród których 2, tj. *Priorytet 5. Rozwój obszarów wiejskich* (bezpośrednio) oraz *Priorytet 6. Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej* (pośrednio) stanowiąc będą główne obszary korelacji priorytetów rozwoju zapisanych w LSR. W szczególności poprzez cele zapisane w LSR realizowane będą działania: a) Rozwój przedsiębiorczości i aktywności pozarolniczej oraz d) Wzrost jakości kapitału ludzkiego, oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców wsi w Priorytecie 5 SRK, z kolei w Priorytecie 6 w sposób pośredni realizowane będą dwa zapisane działania, tj. a) Podniesienie konkurencyjności polskich regionów oraz b) Wyrównywanie szans rozwojowych obszarów problemowych.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności).

Drugim istotnym dokumentem planistycznym, w jaki wpisuje się LSR, są **Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności) 2007-2013** wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Dokument ten reguluje w szczególności realizację tzw. polityki spójności w Polsce, a tym samym wydatkowanie największej puli środków pomocowych, pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności. Nie dotyczy on wprost rozwoju obszarów wiejskich, jednak sporo uwagi poświęca koordynacji polityki spójności z innymi politykami wspólnotowymi, w tym w szczególności Wspólną Polityką Rolną i realizowaną ramach niej polityką rozwoju obszarów wiejskich. Działania w ramach LSR będą spójne zarówno z głównym celem strategicznym NSRO, tj. *tworzeniem warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej*, jak i jednym z 6 głównych celów horyzontalnych, tj. *Wyrównywaniem szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich*. Realizacja LSR będzie powiązana pośrednio również z innymi celami NSRO, w tym w szczególności z celem 1. *Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa*, oraz celem 2. *Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej*.

Krajowy Plan Strategiczny Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Dokumentem strategicznym o charakterze krajowym, z którym poprzez branżowy charakter w największym stopniu powiązana musi być LSR dla obszaru naszego partnerstwa, jest *Krajowy Plan Strategiczny Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013* (KPSROW). Zawiera on priorytety rozwoju obszarów wiejskich na okres 7 lat, uwzględniające zarówno regulacje wspólnotowe (Strategiczne Wytoczne Wspólnoty dla Rozwoju Obszarów Wiejskich), jak i spójność z dokumentami krajowymi (KPS, NSRO oraz Krajowy Program Reform). KPSROW jest tym samym podstawowym dokumentem ramowym, na podstawie którego został przygotowany główny instrument wdrażania Wspólnej Polityki Rolnej w Polsce, w części dotyczącej rozwoju obszarów wiejskich, tj. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Podstawę realizacji KPSROW stanowi koncepcja wielofunkcyjności rolnictwa i obszarów wiejskich. Zakłada ona wzmocnienie ekonomiczne gospodarstw rolnych i wzrost konkurencyjności sektora rolno – spożywczego, przy jednoczesnym

zapewnieniem instrumentów na rzecz różnicowania działalności gospodarczej w kierunku pozyskania i stworzenia alternatywnych źródeł dochodów mieszkańców wsi. Równie ważnym aspektem obszarów wiejskich w Polsce, poza funkcjami ekonomicznymi i dobrymi warunkami dla rozwoju społecznego, jest ich rola w zachowaniu i odtwarzaniu walorów krajobrazowych oraz zasobów przyrody, tj. zachowanie dobrego stanu ekologicznego wód i gleb, bogactwa siedlisk i różnorodności biologicznej, a także dziedzictwa kulturowego wsi. Powyższe istotne kwestie znajdują swój wyraz w głównych kierunkach / priorytetach rozwoju dla obszaru LGD, przewidzianych do realizacji w ramach LSR. Ze względu na wynikowy charakter tych dokumentów, tj. Strategia Rozwoju Kraju → Krajowy Plan Strategiczny dla Rozwoju Obszarów Wiejskich → Program Rozwoju Obszarów Wiejskich → Lokalna Strategia Rozwoju największe związki pomiędzy celami, priorytetami i działaniami występują w obszarze tzw. osi priorytetowych rozwoju 3 i 4, tj. *jakości życia na obszarach wiejskich i różnicowania gospodarki wiejskiej oraz LEADER*, stanowiących jednocześnie obszary interwencji potencjalnego wsparcia udzielanego przez Lokalne Grupy Działania w ramach realizacji LSR.

15. Planowane działania, przedsięwzięcia, operacje w ramach innych programów.

Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich Partnerstwa realizowane będą również z innych możliwych do pozyskania źródeł finansowania.

Działania podejmowane do finansowania z innych źródeł będą miały charakter **uzupełniający** do działań podejmowanych w ramach osi 4 PROW i będą musiały realizować cele zapisane w LSR.

Jako potencjalne źródła finansowania należy wskazać:

- Regionalny Program Operacyjny (RPO) dla Dolnego Śląska,
- Europejski Fundusz Społeczny – PO KL,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IŚ),
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG),
- Fundusze Norweskie i Szwajcarskie,
- Krajowe i zagraniczne fundusze wspierające aktywność NGO i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, np. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO).

LGD zdaje sobie sprawę z wymogów i konieczności rozdzielenia różnych źródeł finansowania, szczególnie mając na uwadze zasady przejrzystości źródeł finansowania i jasnej, zgodnej z prawem demarkacji środków publicznych. Ze względu na te zasady w momencie realizacji projektów z innych środków niż os 4 Leader LGD kierować będzie się procedurami, które pozwolą na:

- Prowadzenie oddzielnych kont bankowych i przejrzystego systemu księgowania dla każdego z realizowanych projektów,
- Określenie osoby bezpośrednio odpowiedzialnej za realizację konkretnego z projektów,
- Wskazanie obowiązków i zadań wykonywanych przez pracowników LGD oraz czasu im poświęconego na rzecz poszczególnych z realizowanych projektów.

16. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów

wiejskich.

Zgodnie z założeniami Programu Leader realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju ma przyczynić się do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu. Oznacza to podniesienie jakości kapitału społecznego oraz rozwój gospodarczy przy jednoczesnej ochronie i zachowaniu zasobów naturalnych. Przewidziane w ramach LSR dla obszaru Gór Sowich cele oraz przedsięwzięcia w sposób bezpośredni przyczyniają się do osiągnięcia wyżej wymienionych efektów.

Tworzenie nowych miejsc pracy i mikroprzedsiębiorstw na obszarach wiejskich oraz wsparcie dla rolników w rozwoju działalności pozarolniczej przyczyni się do wzrostu dochodów mieszkańców i rozwoju gospodarczego regionu.

Z punktu widzenia obecnych uwarunkowań niezwykle istotne jest wsparcie podnoszenia jakości kapitału społecznego. Przyczynią się do tego zaplanowane w LSR działania aktywizacyjne, pobudzające mieszkańców do zaangażowania społecznego i członkostwa w organizacjach pozarządowych i grupach nieformalnych, budujące jednocześnie tożsamość regionalną i wzmacniające więzi społeczne i poczucie odpowiedzialności za zrównoważony rozwój najbliższej okolicy i regionu. Zaplanowane w LSR działania edukacyjne powinny podnieść jakość kapitału społecznego poprzez wzrost kwalifikacji zawodowych i społecznych mieszkańców obszarów wiejskich.

Oparcie rozwoju oferty turystycznej o walory przyrodniczo – kulturowe spowoduje większą dbałość o ich stan i zachowanie tych walorów dla przyszłych pokoleń. Tworzenie i promocja tej oferty wpłynie na zwiększenie ilości turystów odwiedzających region, a także pośrednio na wzrost dochodów mieszkańców i gmin regionu.

17. Informacja o dołączanych do LSR załącznikach.

Z1 – Regulamin Zarządu.

Z2 – Regulamin Biura Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Sowiogórskie” wraz z procedurą naboru pracowników i opisem stanowisk.

Statut Stowarzyszenia i regulamin Rady są załącznikiem do wniosku o wybór LGD.

